

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

20^e JAARGANG

WOENSDAG 30 OCTOBER 1935

No. 1035

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruijgeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartaalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Biz.
DE INTERNATIONALE SCHEEPVAARTSITUATIE door Mr. H. E. Scheffer	964
De eerste étappe na de devaluatie van den Belgischen Franc door Dr. H. M. H. A. van der Valk	966
Economische en industriële voorbereiding der landverdediging door J. B. de Jongh	968
De Rijksmiddelen over September 1935	971
AANTEEKENINGEN:	
De huidige depressie in de zeescheepvaart	972
INGEZONDEN STUKKEN:	
Hypotheken en de landbouwsteun door Mr. C. Weststrate met Naschrift door C. J. P. Zaalberg	973
Warenwet en bezuiniging door Dr. G. J. van Meurs met Naschrift door Ir. W. H. van Leeuwen	976
MAANDCIJFERS:	
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen	978
STATISTIEKEN	979—982
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

29 OCTOBER 1935.

Bij de gehouden inschrijving op het schatkistpapier heeft het Rijk weliswaar betere voorwaarden kunnen bedingen dan de voorgaande maal, maar in vergelijking met de marktprijzen is wel in het bijzonder voor de drie-maands promessen de prijs niet meegevallen.

Het resultaat was als volgt:

	ingeschr. toegew.		prijs		rendement	inschr. Sept.
	in mill. Gld.					
3-maands	20.6	14.3	989.85	3 ¹⁵ / ₁₆ %		5 ½ %
6- "	4.27	2.98	981.06	3 ¹¹ / ₁₆ "		5 ½ "
1-jaars 4 ½ %	12.341	11.564	1.000.47	4 ⁷ / ₁₆ "		5 ½ "
3- " "	1.864	0.79	1.002.50	4 ⁷ / ₁₆ "		5 ¼ "
5- " "	8.25	5.242	997.02	4 ⁹ / ₁₆ "		5 "

* * *

Over het geheel genomen vertoonen de geldkoersen neiging tot dalen. Toen het resultaat der inschrijving bekend werd, trokken de prijzen echter eerder weer een weinig aan, mede onder den invloed van de naderende maandswisseling, die als een der moeilijkste bekend staat. Drie-maands bankaccepten gingen tot 3 ½ pCt. terug, tenslotte werd weder op 3 ¾ pCt. afgedaan. Men wacht ook af, of misschien bij den Agent nog niet iets betere prijzen te bedingen zullen zijn, daar men van meening is, dat de geldbehoefte van den Staat door de laatste inschrijving nog niet ten volle gedekt zijn. Call was, zooals gewoonlijk in de laatste dagen der maand, ruimer. De prijs liep van 3 ¾ op 2 ¾ pCt. terug. De prolongatierente kwam van 4 ¼ op 3 ¾ pCt.

Op de wisselmarkt is het heel kalm gebleven. De schommelingen zijn van geringe betekenis, waaraan, indien men de circuleerende geruchten mag gelooven, door hogere instanties wordt medegewerkt. Ponden schommelden tusschen de 7.23 en 7.26; slot 7.24 ½. Dollars bleven zich rond de 1.47 ½ bewegen. De \$/£ koers werd op ca. 4.91 ½ gehouden, de £/Fr. koers op ca. 74.55. De Fransche Franc liep hier een weinig terug: 9.71. Belga's onveranderd ca. 24.80. Zwitsersche Francs 47.88. Lires 12. In Marken ging heel weinig om; de koers noteerde ca. 59.27 ½. De prijzen van de verschillende soorten Sperrmarken liepen een weinig achteruit. Canadeesche Dollars 1.45 ¾.

De marges voor Ponden en Dollars op één- en drie-maands levering zijn tamelijk wel ongewijzigd gebleven. Ponden noteeren 3 ¼ resp. 13 p. boven contant, Dollars doen ¾ resp. 3 p. agio. Fransche Francs 2 en 5 c. report.

De goudprijzen blijven dalen; baren Amsterdam doen f 1.648,50, levering Londen f 1.647,50. Eagles doen 2.49 ½, Sovereigns 12.23 en Gouden Tientjes 10.17. Marken bankpapier, die in den loop der week tot ongeveer 36 waren teruggelopen, sloten op 37.60.

DE INTERNATIONALE SCHEEPVAART-SITUATIE.

De president van een der grootste Engelsche scheepvaartconcerns heeft onlangs in een rede gesproken van den universeelen oorlog, die heden ten dage gevoerd wordt met tarieven, contingenteringen en fluctueerende valuta's. Deze economische oorlog dreigt op een gegeven dag te worden voortgezet met oorlogsschepen, legers en luchtvlotten. Alle landen nemen defensieve maatregelen, doch de verdedigingsmaatregel van één land beteekent veelal een dusdanige economische benadeeling of militaire bedreiging van een ander land, dat dit laatste zich tot maatregelen van verweer gedwongen acht. Het eene gevolg lokt zoodoende weer het andere uit, totdat tenslotte de geheele wereld verstrikt raakt in een netwerk van beschermende systemen, die het schrikbeeld van een werkelijken oorlog steeds dichterbij brengen, tenzij het groeiend besef, dat slechts collectief handelen uitkomst kan brengen, te langen leste den noodlottigen cirkelgang weet te doorbreken.

Het is deze spanning tusschen de nationalistische politiek en de steeds harder blijkende noodzaak eener internationale samenwerking, die ook in de wereldscheepvaart de situatie beheerscht. Beide richtingen hebben zich den laatsten tijd meer doen gelden.

In de *Vereenigde Staten* heeft men zich — na de mislukking van alle pogingen een scheepvaartcode in te voeren — in het eerste halfjaar van 1935 beijverd tot vaststelling eener nieuwe nationale scheepvaartwetgeving te komen. Het bestaande systeem vond zijn zwaartepunt in het verlenen van credieten voor den bouw en aankoop van schepen en het sluiten van mailcontracten met een groot aantal reederijen, waarvan de bedragen bij de wet van 1928 zoodanig verhoogd werden, dat de Regeering jaarlijks \$ 30 miljoen betaalt voor het vervoer van mail, terwijl het normale tarief slechts \$ 3 miljoen bedraagt. Een ten vorige jare ingesteld onderzoek bracht tal van misbruiken en wantoestanden aan het licht; 80 pCt. van de schepen bleken niet de gecontracteerde snelheid te kunnen bereiken, voor het onderhouden van fictieve mailroutes werd geld ontvangen, aanbestedingen vonden niet plaats, aan aflossing van de leeningen werd nimmer de hand gehouden. Ingrijpende wijzigingen waren dan ook onvermijdelijk geworden.

In zijn boodschap aan het Congres van Maart 1935 heeft President Roosevelt aanbevolen tot rechtstreekse subsidies over te gaan, gebaseerd op het verschil in bouw- en exploitatiekosten tusschen Amerikaansche en in het buitenland gebouwde en geëxporteerde schepen. Sterk legde hij den nadruk op de noodzakelijkheid voor de Vereenigde Staten over een handelsmarine te beschikken, in tijd van vrede ten einde Amerikaansche verschepers niet afhankelijk te maken van vreemde scheepvaartmaatschappijen en in tijd van oorlog, of de Vereenigde Staten daarbij betrokken zijn of niet, opdat eigen schepen zouden kunnen voorzien in handels- en oorlogsbehoeften. Op grondslag van het rapport eener „Interdepartmental Committee on shipping policy” is hierop door het Congres het ontwerp eener nieuwe Merchant Marine Act in behandeling genomen, beginnende met een „declaration of policy”, die als eerste doel stelt, dat de Vereenigde Staten een vloot moeten bezitten, in staat minstens de helft van den buitenlandschen handel te vervoeren. Voor de sluiting van de laatste Congresszitting haalde dit wetsontwerp, dat talloze omwerkingen en wijzigingen onderging, niet meer de eindstreep, zoodat voorloopig de oude regeling nog tot 31 Maart 1936 is verlengd, met bevoegdheid evenwel voor den President de loopende mailcontracten te wijzigen of op te zeggen. Hoezeer men ook over de wijze van toepassing nog van meening mag verschillen, over de doelstelling van de Amerikaansche scheepvaartpolitiek bestaat intusschen volkomen eenstemmigheid.

Militaire en prestige overwegingen spelen ook in

de *Fransche* scheepvaartpolitiek een groote rol. De vrijwel geheel op staatskosten gebouwde en nagenoeg voor rekening van den Staat te exploiteeren „Normandie” is van deze politiek voorloopig het gloriepunt. Daarnaast vindt de steunverleening der Fransche Regeering haar grond in de ongunstige omstandigheden (sociale lasten, protectionisme op economisch gebied, geografische ligging van het land), waarin de Fransche reederijen steeds voorgeven in vergelijking met de buitenlandsche reederijen te verkeeren; de subsidies, welke krachtens de z.g. wet Tasso van 1934 aan de reederijen, die niet in contractueele verhouding tot de Regeering staan, worden uitgekeerd (ongeveer ten bedrage van 100 miljoen Frs. — 10 pCt. ingevolge de crisisdecreten van de Regeering Flandin) worden slechts een gedeeltelijke compensatie van dit ongunstig verschil geacht. Veel aandacht is den laatsten tijd gegeven aan de „imperiale” belangen op scheepvaartgebied, d.w.z. op welke wijze de vaart onder nationale vlag tusschen Moederland en Koloniën zou kunnen worden bevorderd. Een in het voorjaar gehouden „Imperiale Conferentie” — als het ware een Fransch „Ottawa” — heeft zich tegen het denkbeeld van een algemeen monopolie voor de Fransche vlag uitgesproken, doch sterk een stelsel van preferenties aanbevolen, waardoor aan de producten, vervoerd tusschen Moederland en Koloniën door Fransche schepen, douanefaciliteiten worden verleend; tevens werd aangeraden op toepassing van het „décret-loi” van 30 Juni 1934, welke de Regeering bevoegdheid geeft het vervoer van bepaalde producten voor de Fransche vlag te reserveeren. Ook hier dus een uitgesproken streven de positie van de nationale scheepvaart te versterken en het aandeel van de Fransche vlag in het vervoer, voor zoover Regeeringsmaatregelen hierop invloed kunnen uitoefenen, te vergrooten.

Het spreekt vanzelf, dat de noodzakelijkheid, zich in de wereldscheepvaart te doen gelden, ook in het huidige *Duitschland* levendig gevoeld wordt. Het onlangs in de vaart brengen van drie zeer moderne vracht- en passagiersschepen door de Norddeutsche Lloyd voor de vaart op Oost-Azië gaf in de betrokken kringen aanleiding nog eens zeer uitdrukkelijk op deze noodzakelijkheid te wijzen. Het houden van een „scheepvaartdag”, welke voor eenige maanden in geheel *Duitschland*, ook en vooral in het binnenland, gevierd is, had ten doel de band tusschen de bevolking en de nationale koopvaardij te versterken en den steun van het geheele land voor dit bedrijf in te roepen. Sterker dan ooit wordt er thans in *Duitschland* de nadruk op gelegd, dat de achterstand in de tonnage, vergeleken met 1913, nog niet is ingehaald.

De subsidies, welke aan de *Italiaansche* lijnreederijen verleend worden, zijn voor het loopende jaar verhoogd tot 287,5 miljoen Lire. Tal van andere steunmaatregelen stellen de Italiaansche vlag in staat zich in alle vaarten een plaats te veroveren. Of deze kostbare politiek nog lang zal kunnen worden voortgezet, staat te bezien; reeds bestaat de neiging geen credieten meer beschikbaar te stellen voor den bouw van nieuwe schepen, doch verbetering te zoeken in verlaging van exploitatiekosten en aankoop van 2e handsch schepen uit het buitenland.

In *Japan* is de laatste jaren, dank zij het verlenen van bouwpremies op voorwaarde dat een dubbele tonnage gesloopt wordt, een moderniseeringsproces doorgevoerd, waardoor tal van nieuwe schepen, veelal met zeer groote snelheden, aan de vloot zijn toegevoegd. Gezien de winsten, welke verscheidene Japansche reederijen in het afgelopen jaar hebben weten te maken, kan van een crisistoestand niet worden gesproken. In het bevorderen van de nationale belangen vindt de Japansche scheepvaart een omvangrijk en winstgevend emplot.

Ook eenige tot dusver minder op den voorgrond tredende landen ontwikkelen den laatsten tijd een groeiende activiteit. Zoo is de *Russische* vloot sinds

1929 meer dan verdubbeld, bedraagt thans meer dan een miljoen ton en is thans reeds grooter dan die van Denemarken. In hetzelfde tijdvak (1931—1935), waarin de *Nederlandsche* vloot met 18 pCt. is verminderd, nam de *Grieksche* vloot met 22 pCt. en de *Finsche* vloot met 71 pCt. toe!

Tenslotte *Engeland*. Ondanks de verbetering, die onmiskenbaar in den toestand der Britsche scheepvaart sinds de invoering van de op 1 Januari 1935 in werking getreden steunwet is gekomen, houdt het geveeklaag over de „unfaire” concurrentie van het buitenland aan. Regelmatig pleegt hierop te volgen een pleidooi voor verdere bescherming van de Britsche nationale vlag, die zich niet van zijn overheerschende plaats mag laten verdrijven.

De subsidieverleening van £2 miljoen aan de trampvaart heeft blijkens het zoo juist gepubliceerde rapport over het eerste halfjaar van 1935 in de praktijk tot voldoening gestrekt: verkoop van schepen naar het buitenland is voorkomen; aan de schepen en haar bemanningen is meer emplooi verschaft, de onderlinge concurrentie is verminderd. Zij heeft bovendien tot een zeer verrassend gevolg geleid: als voorwaarde was door de Regeering gesteld, dat de subsidie niet zou mogen leiden tot daling van het vrachtenpeil, opdat de beschikbaar gestelde gelden niet in de zakken terecht zouden komen van hen, voor wie zij niet bedoeld waren. Nu bevonden de vrachten in de toonaangevende markten zich juist in het begin van het jaar op een zeer laag niveau. Een poging werd toen onder auspiciën van de met de uitvoering der subsidieregeling belaste commissie, door eenige Britsche en Grieksche reeders gedaan om minimumvrachten vast te stellen voor de graanvaart van de La Plata rivier, waar beneden niet zou worden afgesloten. Voor deze poging werd ook de medewerking van reeders van andere landen ingeroepen. Dit initiatief is met veel succes bekroond. Het minimumvrachtenschema heeft zich sinds medio-Februari volledig kunnen handhaven, inbreuk is vrijwel door geen enkelen reeder gemaakt. Het voorbeeld vond al spoedig navolging: ook in de vaart op Canada en Australië kwamen minimumvrachtenschema's tot stand, waaraan eveneens tot dusver de hand gehouden is. De dreigende ineenstorting van het vrachtenpeil is door deze actie voorkomen en wat misschien van nog meer belang is: een effectieve internationale samenwerking is met gunstig gevolg uitvoerbaar gebleken op het gebied van de internationale trampvaart, dat vanouds als het meest vrij gevochten bedrijf heeft gegolden.¹⁾

Minder resultaat heeft de andere voorwaarde opgeleverd, die de Britsche Regeering aan de subsidieverleening heeft verbonden, namelijk dat een internationaal plan tot aanpassing van de scheepsruimte aan de behoeften van het verkeer zou worden overeengekomen. In het begin van het jaar leken de vooruitzichten hoopvol. Een in Februari bijeengekomen voorbereidende conferentie slaagde er in binnen een week een rationalisatieplan te ontwerpen, dat naar de meening van alle vertegenwoordigde landen een geschikte grondslag voor verdere besprekingen zou kunnen vormen. Dit plan, dat met behulp van door de Regeeringen van de scheepvaart te heffen contributies een internationaal fonds beoogde te vormen, waaruit compensaties zouden worden betaald voor het opleggen of sloopen van schepen, werd in de volgende maanden aan het oordeel van de verschillende nationale reedersorganisaties onderworpen. Het heeft lang geduurd, voordat alle antwoorden binnen gekomen waren, doch nadat de meeste landen in beginsel het plan aanvaard hadden en zelfs ook de kansen op medewerking van landen als Japan en de Ver-

eenigde Staten niet ongunstig stonden, bleek onder de Britsche reeders een steeds sterkere oppositie tegen het rationalisatieplan te rijzen. Het subsidievraagstuk vormde opnieuw het struikelblok; gevreesd werd namelijk, dat de contributies in andere landen wel eens in plaats van door de reeders zelf, door de Regeeringen betaald zouden kunnen worden, waardoor het beoogde gevolg: verhooging van het vrachtenpeil, geheel zou uitblijven. Voorafgaande behandeling van het subsidievraagstuk werd dus noodzakelijk geacht. Bovendien stelden de lijnreederijen zich op het standpunt, dat naar verhouding de kosten het zwaarst op de lijnen zouden drukken, terwijl de tramps het meeste voordeel zouden genieten.

Door dezen tegenstand van zekere Britsche reedersgroepen is aan de aanvankelijk gekoesterde hoop op een spoedig resultaat de bodem ingeslagen; voorafgaande regeling van de subsidiekwestie is niet mogelijk, omdat enkele landen juist als voorwaarde voor internationale samenwerking gesteld hebben, dat de nationale steunverleening buiten bespreking blijft. Houdt men van weerszijden aan deze eischen vast, dan is van te voren iedere kans op een vergelijk uitgesloten; beter ware het daarom eerst te trachten een oplossing van het rationalisatievraagstuk op zichzelf te vinden; is men daarin eenmaal geslaagd, dan zal het ook mogelijk blijken het subsidievraagstuk geleidelijk van zijn scherpe kanten te ontdoen, aangezien de behoefte aan steunverleening verdwijnt naar mate het evenwicht tusschen vraag en aanbod van scheepsruimte toeneemt. Wel hebben nu de Britsche reeders — zich als voorbeeld de vrijwillige handhaving van de minimumvrachtenschema's voor oogen stellend — een oplegplan voorgesteld zonder uitkeeringen en zonder bijdragen en zoo mogelijk ook zonder Regeeringsbemoeienis, doch de uitvoering hiervan zal op zoovele moeilijkheden stuiten, dat de aanvaarding van dit alternatieve plan zeker nog minder waarschijnlijk is dan van het eerste.

Tegenover het nationalistische streven blijft de internationale samenwerking dus nog zwak; toch zal het vraagstuk aan de orde blijven, want de minimumvrachtenschema's zullen nooit tot een duurzame verbetering kunnen leiden, zoolang zij niet hun afsluiting vinden in een effectieve rationalisatie van de tonnage zelve. Thans leidt het uit de markt houden van scheepsruimte uit de vaarten, waar de schema's in werking zijn, tot des te vernietigender concurrentie in de nog ongeregeld gebleven vaarten, waar alle overtollige tonnage gedwongen wordt heil te zoeken. De daar aanvaarde lage vrachten bederven op den duur weer de op hooger niveau gebrachte vrachten in de vaarten, waarvoor minima zijn vastgesteld. Wil men schepen blijvend uit de markt houden, dan zal het verstrekken van oplegvergoedingen noodig zijn.

Dat een universeele rationalisatie wel bereikt kan worden bewijst overigens de ervaring van de z.g. wereldtankerpool, al verlieze men bij de beoordeeling niet uit het oog de bijzondere omstandigheden, waarin deze tak van bedrijf verkeert, t.w. den steun, welken de gebruikers van de tankscheepsruimte (de groote oliemaatschappijen) aan het plan geven. Het hieraan ten grondslag liggende Schierwaterplan is in opzet gelijk aan het hierboven weergegeven rationalisatieplan, ontworpen in Februari jl. Door alle varende tankschepen wordt een bijdrage gestort in een fonds, waaruit compensaties aan opgelegde schepen worden uitgekeerd. Aanvankelijk moesten 10 pCt. van de reisvrachten en 12½ pCt. van de tijdvrachten gestort worden, in den zomer van 1934 werden deze percentages verhoogd tot resp. 15 pCt. en 18 pCt. Elk halfjaar heeft een uitkeering plaats; de eerste bedroeg 15¼, de tweede 19/9 per ton per 6 maanden. Waar de opgelegde tankertonnage eerder toe- dan afneemt, lijdt het geen twijfel, dat zonder deze poolvorming een vernietigende concurrentiestrijd zou worden gevoerd. In de dezer dagen gehouden jaarvergadering van de internationale tankerorganisatie werd dan ook

¹⁾ Zoo juist is ook overeenstemming bereikt omtrent minimum vrachten voor de houtvaart van de Oost en Witte Zee. Dit plan is uitgegaan van en tot stand gebracht door de Baltic and International Maritime Conference te Kopenhagen.

een resolutie aangenomen, waarin wordt verklaard „that in the opinion of this meeting the principles of the Schierwaterplan have proved to be sound in practice and that the operation of the plan has resulted in benefits to tanker owners in general.”

Intusschen is van een vermindering van het tonnage-surplus nog weinig te bespeuren; de cijfers omtrent de wereldvloot op 30 Juni 1935 laten zien, dat de grootste daling al weer voorbij is. Vergeleken met 1934 daalde de wereld stoom- en motortonnage van 64,35 tot 63,72 miljoen B.R.T., een vermindering dus van 630.000 ton, terwijl het verschil tusschen 1934 en 1933 niet minder dan 2,27 miljoen ton bedroeg. Ook de cijfers van den scheepsbouw wijzen eerder op nieuwe toeneming van tonnage dan op herstel van evenwicht:

	In aanbouw	Op stapel gezet (in B.R.T.)	Te water gelaten
1e kwartaal 1934	1.079.171	461.060	86.102
2e „ „	1.216.340	272.565	149.392
3e „ „	1.311.387	258.088	306.797
4e „ „	1.251.722	202.897	384.382
1e „ 1935	1.269.534	321.667	279.263
2e „ „	1.282.531	387.433	322.985
3e „ „	1.197.969	304.831	263.467

De politieke onrust, opgewekt door het optreden van Italië in Oost-Afrika, heeft thans geleid tot een zekere verhoogde bedrijvigheid en een stijging van het vrachtenpeil. De onder oorlogsdreiging ontstane behoefte tot aanvulling van voorraden schept een grootere vraag naar scheepsruimte, de hooge assurantiepremie voor molestisico drijven de vrachten in bepaalde vaargebieden omhoog, de sterk opgevoerde wapeningen geven aanleiding tot een levendig vervoer van wapenen en wapenmateriaal, benevens van de hiertoe benodigde grondstoffen, de bestemming van een toenemende hoeveelheid scheepsruimte voor troepentransporten en aanvoer van oorlogsbehoeften onttrekt vele Italiaansche schepen aan de internationale vaart. Geen dezer omstandigheden heeft echter een gezonde oorzaak, die voor de scheepvaart gunstige perspectieven opent. Integendeel, het is te vreezen, dat het uitschakelen uit het wereldverkeer van een belangrijk land als Italië — indien de sancties drastisch mochten worden toegepast — en het onveilig maken van een verkeerscentrum als de Middellandsche Zee en van het Suezkanaal slechts tot nieuwe ontwrichting, verarming en ondermijning van vertrouwen en derhalve tot vermindering van vervoer zullen leiden. Aan de verbetering van den toestand, welke oogenschijnlijk in den jongsten tijd aan den dag is getreden, kan vooralsnog geen blijvende beteekenis worden gehecht.

H. E. SCHEFFER.

DE EERSTE ÉTAPPE NA DE DEVALUATIE VAN DEN BELGISCHEN FRANC.

„Die Statistik ist ein Spiegel; hüte sich hineinzuschauen, wer nicht reinen Herzens ist” — Prof. Dr. E. Wagemann.

De eerste zeven maanden na de devaluatie van den Belgischen Franc, die thans zijn verstreken, vormen eenigszins een afgesloten periode. Allereerst omdat de onmiddellijke stimulans, die op elke muntcorrectie volgt, thans vrijwel is uitgewerkt en de periode van de gevolgen op den *langen duur* aanbreekt; verder omdat de devaluatie plaats vond bij den overgang van het slappe naar het drukke seizoen, welke laatste periode thans is geëindigd.

Alvorens het onderwerp te naderen, wijzen wij er nadrukkelijk op, dat alleen de *onmiddellijke* gevolgen van de devaluatie belicht kunnen worden. Het is nog te vroeg voor een definitief oordeel over het huidige economische en monetaire systeem; alleen verschillende tendenzen, die ook op den langen duur werken, kunnen worden aangestipt. Bovendien zij men voorzich-

tig met het naar voren brengen van *fragmenten* uit het economisch leven. Men kan met *bepaalde* statistische gegevens zoogenaamd „bewijzen”, dat de toestand buitengewoon gunstig is; men kan ook statistische gegevens vinden om te „bewijzen”, dat er door de devaluatie niets is verbeterd.

Dit laatste punt vereischt echter eenige aanvulling. Indien men beweert, dat de toestand in België gelijk is gebleven, dan beteekent dit, hoewel men zich dit meestal niet realiseert, dat er een *negatief voordeel* is verkregen. Immers, de toestand in België was in de maanden voorafgaande aan de devaluatie van dien aard, dat, indien de oude pariteit was gehandhaafd, het bankwezen zou zijn ineengestort, waardoor het economisch leven nog verder zou zijn verlamd. Welken invloed dit in financieel en sociaal opzicht zou hebben gehad, laat zich slechts gissen. Doch dat de toestand nog veel ernstiger zou zijn geworden, vooral op het gebied van de Staatsfinanciën, behoeft geen nader betoog. Daarom houde men, bij vergelijking tusschen den toestand vlak vóór en na de devaluatie, er rekening mede, dat de meeste gegevens vlak vóór de devaluatie den toestand nog te gunstig voorstellen.

Geld- en kapitaalmarkt.

Wij beginnen met dit gebied, omdat de toestand vlak vóór de devaluatie hier wel het meest ongunstig was. Het credietwezen was een van de zwakste punten en stond aan het einde van de deflatie op een volkomen ineenstorting. Het herstel is op dit gebied in de afgelopen maanden zeer markant geweest. De groote goudstroom naar België vanaf de eerste dagen van de devaluatie (repatriëring van gevlucht geld en geld van buitenlanders, die België veiliger achtten dan elders) hebben niet alleen de positie van de centrale bank versterkt, doch ook den toestand van de (bijna) vastgelopen banken hersteld. De grotere geldruimte veroorzaakte ook een krachtige stijging van de obligatiekoersen. De Regeering anticipeerde op een verdere toekomstige verbetering door een min of meer gedwongen conversie. Weliswaar daalden daarna de koersen van de nieuwe leening, doch het rendement is voor Belgische verhoudingen zoo laag, dat de Belgische Staat sedert den oorlog niet meer tegen deze voorwaarden heeft kunnen leenen.¹⁾

Indien men de conversie van de staatsschuld buiten beschouwing laat, blijft de bedrijvigheid op de kapitaalmarkt nog gering. De omstandigheden in de industrie en in het credietwezen zijn nog niet zoo, dat emissies op groote schaal kunnen plaats vinden.

Industriele Productie. Werkloosheid.

De ontwikkeling in de industrie is zeer verschillend. De productie van verbruiksgoederen is over het algemeen veel sterker gestegen dan die van kapitaalgoederen. Dit behoeft niet te verwonderen. De eerste gevolgen van een prijsstijging uiteten zich in een vlucht in goederen. Daarvan hebben in België vooral de textiel- en schoenenindustrie geprofiteerd. De productie van kapitaalgoederen kan eerst toenemen, indien de verbeterde rentabiliteit in het bedrijfsleven aanhoudt, waardoor er middelen beschikbaar komen voor uitbreiding van bestaande en vervanging van oude installaties. Van een uitbreiding van de ijzer- en staalindustrie zal ook de steenkolenmijnbouw profiteren. De steenkolenproductie is slechts weinig toegenomen. Hierbij moet er rekening mede worden gehouden, dat deze industrie door allerlei handelspolitieke maatregelen in de laatste jaren sterk beschermd is geworden, waardoor de productie op peil kon worden gehouden. Een uitzondering vormt echter het bouwbedrijf. Op dit gebied is een zoo krachtig herstel ingetreden, dat

¹⁾ Volgens Prof. Dr. F. Baudhuin in „La Dévaluation du Franc Belge” (Brussel, L’Edition Universelle S. A.). In dit boek, dat zoo juist is verschenen, wordt op het groote succes van de devaluatie gewezen. („Une opération délicate. Parfaitement réussie”, luidt de ondertitel). Wij hebben aan dit actuele boek verschillende bijzonderheden ontleend.

het aantal bouwvergunningen, voor zooverre dit geregistreerd wordt, na de devaluatie meer dan verdubbeld is.

Bouwvergunningen in 114 gemeenten. ¹⁾		
1935	Aantal	Stijging in proc. t.o.v. 1934
Jan.	481	— 1
Febr.	608	— 10
Maart	950	+ 13
April	1.630	+ 110
Mei	1.667	+ 140
Juni *) ..	1.580	+ 114
Juli *) ..	1.400	+ 114

¹⁾ Ontleend aan Baudhuin t.a.p. blz. 167.

*) Voorloopig.

Of deze gunstige ontwikkeling toe te schrijven is aan het streven naar een vlucht in goederen, of dat andere meer economische factoren hierbij een rol spelen, is niet te beoordeelen.

De verbetering in het bedrijfsleven blijkt niet alleen uit de cijfers inzake productie en verbruik, doch ook uit de zeer sterke daling van het aantal werklozen.

Volledig werklozen. ¹⁾

Periode	1934	1935	Stijging + Daling —
Gemidd. 1ste kw.	194.900	216.800	+ 21.900
Juli	168.000	138.400	— 29.600
	— 26.900	— 78.400	

Gedeeltelijk werklozen. ¹⁾

Periode	1934	1935	Stijging + Daling —
Gemidd. 1ste kw.	175.000	154.600	— 20.400
Juli	176.000	109.000	— 67.000
	+ 1.000	— 45.600	

¹⁾ De gegevens uit deze opstelling zijn ontleend aan het bulletin van de Banque Nationale de Belgique.

Deze gegevens wijzen wel op een zeer aanzienlijke verbetering op de arbeidsmarkt, die slechts gedeeltelijk is toe te schrijven aan seizoensinvloeden. Opmerkelijk is, dat het aantal gedeeltelijk werklozen veel sterker is verminderd dan het aantal geheel werklozen. Prof. Dupriez heeft er de aandacht op gevestigd ¹⁾, dat een verlenging van de werkweek veel eerder plaats vindt dan het tewerkstellen van nieuwe arbeiders, die niet altijd de vereischte technische vaardigheid bezitten. De werkgelegenheid is verder gunstig beïnvloed door het toenemend vreemdelingenverkeer en de aanvulling van voorraden in handen van detaillisten. Ongunstig hebben volgens dezen schrijver echter gewerkt de maatregelen van Frankrijk tegen de Belgische grensarbeiders en het einde van den bouw van de wereldtentoonstelling.

Landbouw.

De devaluatie heeft op agrarisch gebied een aanzienlijk herstel teweeggebracht. De landbouw in België was op enkele uitzonderingen na (suiker en boter) weinig gesteund, althans vergeleken met de agrarische protectie in Nederland en Frankrijk. Niettemin bestond er ook in België een sterke oppositie tegen den landbouwsteun, omdat deze de zoo noodzakelijke verlaging van de kosten van levensonderhoud tegenhield. Evenals in ons land waren echter de prijzen van de voedingsmiddelen sterker gedaald dan de overige kosten van levensonderhoud.

Na de devaluatie zijn de agrarische prijzen sterk gestegen, mede als gevolg van de stijging van de wereldmarktprijzen. Bij de beoordeeling van den huidige toestand moet deze samenloop van omstandigheden niet uit het oog worden verloren. Volgens Prof. Baudhuin is de waarde van de agrarische productie vergeleken met 1934 met 20 pCt. gestegen; vergeleken met het einde van de deflatieperiode is deze

¹⁾ In Bulletin de l'Institut des Sciences Economiques, van Augustus 1935.

stijging nog grooter. Drie opmerkingen mogen in dit verband nog worden gemaakt.

Allereerst is door de prijsstijging de mate van protectie sterk verminderd, niet alleen omdat, zooals bijv. bij tarwe het geval is, de productiepremie bij het huidige prijspeil komt te vervallen, maar ook door het bestaan van specifieke rechten. Zoo is bijv. het licentierecht op tarwe, dat Frs. 10 bedraagt, door de devaluatie gedaald van 1.44 tot 1.04 goudfranc.

Tengevolge van de verminderde protectie is voorts een natuurlijker en vrijer evenwicht in de agrarische voortbrenging verkregen dan tot dusverre het geval was. Het lijkt ons overbodig om voor Nederlandsche lezers de voordeelen van een vrijer ruilverkeer en natuurlijke verhoudingen op agrarisch gebied als gevolg van een verbeterde rentabiliteit uiteen te zetten.

Tenslotte heeft echter de stijging van agrarische prijzen tot een stijging van de kosten van levensonderhoud geleid. Dit is inderdaad een schaduwzijde, vooral in België, waar de loonen in het algemeen zoo nauw verband houden met den levensstandaard. Daar staat echter tegenover, dat de lage agrarische prijzen (in goud) een ongezond verschijnsel zijn, die een belangrijke bedrijfstak in groote moeilijkheden hebben gebracht. De sterk verbeterde toestand in den Landbouw zal ongetwijfeld een gunstigen invloed op het overige bedrijfsleven kunnen oefenen.

Handelsbeweging.

De waarde van den in- en uitvoer is, zooals te verwachten was, in nieuwe Francs gestegen, omgerekend op de oude pariteit gedaald. De uitvoer is echter niet zoo snel gestegen als de invoer.

	Invoer	Uitvoer
1ste kwartaal 1934	3.714 mill.	3.660 mill.
1ste kwartaal 1935	3.284 mill.	3.374 mill.
Daling	430 mill. of 11.6 %	286 mill. of 7.8 %
April t/m Aug. 1934	5.529 mill.	5.449 mill.
„ „ „ 1935	7.361 mill.	6.589 mill.
Stijging	1.832 mill. of 33.1 %	1.140 mill. of 20.9 %

Het beeld van den buitenlandschen handel in de eerste maanden na de devaluatie komt overeen met de verschijnselen, die bij een beginnende conjunctuurverbetering in een industrieland zijn waar te nemen, nl. een stijgende invoer van grondstoffen en een daarbij ten achter blijven van den uitvoer in verband met de afzetverruiming op de binnenlandsche markt. Voor België wordt dit laatste verschijnsel nog versterkt door de belemmeringen, die de afzet in het buitenland ondervindt. Tegen structureele factoren is geen enkele prijsdaling opgewassen. Wel kan echter een aanzienlijke prijsdaling (in goud) het vinden van nieuwe afzetgebieden en het toepassen van andere productiemethoden stimuleeren. Het eerste schijnt thans reeds in België het geval te zijn. In een artikel in „Der deutsche Volkswirt“ van 25 Oct. wordt aangegeven, dat er zich in de maanden na de devaluatie een verschuiving heeft voltrokken in den uitvoer, nl. een daling van den uitvoer (waarde) naar landen, waarmede een transfer- en betalingsregeling werd getroffen en een stijging van den uitvoer naar zoogenaamde vrije markten. Op de waarschijnlijkheid van deze verschuiving, hebben wij reeds in Mei de aandacht gevestigd ¹⁾, mede in verband met de winsten op den uitvoer naar Frankrijk en Nederland, naar welke landen tegen de oude prijzen (in goud) wordt geleverd. Het is zeer waarschijnlijk, dat deze tendens zich nog verder zal voortzetten, al blijkt dit niet direct uit de uitvoerstatistiek, zulks in verband met het feit, dat het bewerken van nieuwe markten tijd kost.

Openbare Financiën.

De toestand van de staatsfinanciën is door de devaluatie aanzienlijk verbeterd. Ondanks de stijging van den dienst van de buitenlandsche schulden, de verhooging van de ambtenaarssalarissen en de afschaffing

¹⁾ In ons artikel „Na de devaluatie in België“ in E.-S.B. van 15 Mei jl.

en verlaging van verschillende rechten, is het evenwicht in de loopende begrooting sterk verbeterd. Eenerzijds door een vermindering van de uitgaven tengevolge van de conversie en de daling van de werklozenuitkeeringen, anderzijds door een stijging van de inkomsten. Prof. Baudhuin maakt in zijn genoemd boek een zeer overzichtelijke opstelling van de verschuivingen in de begrooting naar aanleiding van een rede van den Minister van Financiën:

Verschuivingen in de begrooting (1935) tengevolge van de devaluatie (in miljoenen Francs.)

Verzwaaring.

1e Stijgende lasten.

Salarissen en pensioenen	96
Dienst van de buitenlandse schuld	197
Hoogere kosten van gezantschappen	18
Verlies op de aflossing van de leening in goudgulden	77
	<u>388</u>

2e Mindere inkomsten:

Afschaffing van bepaalde licentierechten	143
Verlaging van bepaalde douanerechten	54
Verlaging van de grondbelasting	101
	<u>298</u>

Verlichting:

Conversie van de staatsschuld	577
Overeenkomst met de Banque Nationale	30
Verminderde werklozenuitkeeringen	52
Grotere fiscale inkomsten	440
	<u>1.099</u>

Het resultaat is dus een verlichting van 1.099—(388 + 298) = 413 miljoen Francs. Het tekort bedroeg oorspronkelijk Frs. 860 miljoen, zoodat het is teruggebracht tot Frs. 447 miljoen. Tegenover dit tekort staat echter een belastingverlaging van bijna Frs. 300 miljoen. Bovendien moet niet uit het oog worden verloren, dat gedurende het eerste kwartaal nog de oude opstelling in werking was. Het tekort van Frs. 447 miljoen is nog verminderd tot Frs. 200 miljoen door een deel van den winst op den goudvoorraad hiervoor te gebruiken.

De toestand van de openbare financiën is van dien aard, dat voor het verkrijgen van een volledig evenwicht nog bezuinigingen noodig zullen zijn, indien men niet tot belastingverhoging of tot het putten uit het Revaluatiefonds wil overgaan. Een volledige sanering van de staatsfinanciën is niet op korten termijn te verkrijgen.

Prijzen.

De prijsstijging in België is grooter geweest dan men algemeen heeft verwacht, hetgeen niet behoefte te verwonderen. Immers, na de devaluatie zijn de prijzen op de wereldmarkt eveneens gestegen, waardoor de prijsstijging in België dus van twee kanten werd gestimuleerd. De beteekenis van dezen factor blijkt bijv. heel duidelijk in Frankrijk. Sedert het moment (einde Juli), waarop de Regeering Laval een druk op de prijzen ging uitoefenen, zijn de groothandelsprijzen met ruim 4 pCt. gestegen!

De Belgische groothandelsprijzen zijn na de devaluatie met ruim 20 en de kleinhandelsprijzen met ongeveer 10 pCt. gestegen. Tengevolge van deze prijsstijging wordt de roep om loonsverhoging luider, hetgeen de productiekosten verhoogt. Dit verschijnsel geeft ongetwijfeld tot eenige bezorgdheid aanleiding¹⁾; vandaar het streven van de Regeering om door ruimere invoervergunningen van voedingsmiddelen of afschaffing van licentierechten de prijsstijging te remmen. Wat de douanerechten betreft, de specifieke rechten (in goud) zijn door de prijsstijging automatisch verlaagd. Verder heeft de Regeering bepaald, dat bij de berekening van de rechten ad valorem de buitenlandse prijzen volgens den ouden wisselkoers

¹⁾ Deze bezorgdheid betreft vooral het budget. Onder de Regeering Theunis zijn nl. de salarissen en pensioenen van de ambtenaren gekoppeld aan de kosten van levensonderhoud. Stijgen deze aanzienlijk, dan nemen dus ook de uitgaven van de Overheid toe.

moeten worden berekend. Zodoende is de reële druk van deze rechten met 28 pCt. verminderd.

De sterke prijsstijging in België moet echter internationaal worden bezien. Daar namelijk ook in de andere landen de prijzen stijgen, verzwakt dit de concurrentiekracht van België niet. Zelfs in de goudlanden is deze prijsstijging waarneembaar. Wij hebben reeds in dit verband op Frankrijk gewezen; in Nederland zijn de groothandelsprijzen sedert Maart met 1.6 pCt. en in Zwitserland zelfs met 5.7 pCt. gestegen.

Samenvatting.

In het bovenstaande hebben wij getracht een beeld van den economischen toestand van België te geven. Uiteraard hebben wij ons daarbij tot de voornaamste verschijnselen moeten beperken. Het is echter voldoende gebleken, dat er in België na de devaluatie een vrij aanzienlijk herstel heeft plaats gevonden, zowel in negatieven als in positieven zin. Vooral in het binnenland is dit herstel markant geweest. Alleen de basisindustrieën (steenkolen, ijzer en staal, constructiewerken) vertoonen nog geen groote verbetering. Tengevolge van de stijgende prijzen is intusschen de rentabiliteit van het bedrijfsleven sterk verbeterd, ook van die ondernemingen, wier productie weinig of niet is toegenomen. In het algemeen kan men dan ook zeggen, dat de eerste étappe op zeer bevredigende wijze is afgelegd.

Het herstel van het economisch leven van België is echter een kwestie van langen duur.¹⁾ De verbetering zal zich dan ook zeker niet in hetzelfde tempo voortzetten als tot dusverre het geval was. Zelfs lijkt ons een terugslag in de tweede étappe, die thans aanbreekt, waarschijnlijk; vooral in verband met seizoensinvloeden. In hoeverre de uitvoering van openbare werken, waarmede nog begonnen moet worden, een activeerende werking zal oefenen, dient nog te worden afgewacht. Hoe dit ook zij, de verbetering, die in België sedert Maart heeft plaats gevonden, verdient ongetwijfeld de belangstelling.

v. d. V.

¹⁾ Een verder herstel hangt natuurlijk nauw samen met internationale factoren, waarop wij in onze jongste studie over België reeds hebben gewezen.

ECONOMISCHE EN INDUSTRIEELE VOORBEREIDING DER LANDSVERDEDIGING.

Het op 13 Juni 1931 door de Staatscommissie, ingesteld bij K. B. van 12 December 1910, Nr. 56 — de z.g. Legercommissie —, aan H. M. de Koningin ingediende rapport betreffende de economische en industrieele voorbereiding der verdediging, aan welke samenstelling deze commissie meer dan een volledig zittingsjaar heeft gewijd, is eenigen tijd geleden aan de leden van de Tweede Kamer toegezonden.

Het vraagstuk der Economische en Industrieele Oorlogs- of Verdedigingsvoorbereiding (E.I.V.V.) in het algemeen dateert in het meerendeel der landen, in theorie althans, reeds uit den vooroorlogstijd. Het werd in den loop van den wereldoorlog feitelijk herboren uit den nood der tijden en heeft eerst sindsdien in vrijwel alle Europeesche rijken en in Amerika zijn vollen wasdom bereikt.

In Nederland werd pas enkele jaren na de mobilisatieperiode de aandacht op dit onderwerp gevestigd en tot voor betrekkelijk korten tijd vrijwel uitsluitend van militaire en semi-militaire zijde en dan nog nagenoeg alleen op bewapenings- en artilleristisch en niet in algemeenen zin op economisch gebied.

Het heeft zich tot heden slechts in een zeer stiefmoederlijke belangstelling van onze Regeering mogen verheugen.

Bij de behandeling van het defensiehoofdstuk der staatsbegrooting voor 1932 bevatte de aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal gerichte Memorie van Antwoord de volgende mededeeling:

„Teneinde een stelselmatige leiding van de tot

„de taak van verschillende autoriteiten behorende „werkzaamheden te verzekeren, heeft hij (de Minister) „in beginsel besloten, te zijnen departemente een cen- „traal orgaan voor de economische en industriele „verdedigingsvoorbereiding in het leven te roepen.

„Het is den Minister aangenaam in dit verband „te kunnen mededeelen, dat hem een belangrijk ver- „slag betreffende de economische en industriele „voorbereiding der verdediging heeft bereikt, hetwelk „door de Legercommissie is aangeboden aan H. M. de „Koningin, en waarvan de desiderata in het algemeen „met zijn inzichten overeenstemmen.”

De noodzakelijkheid eener in den waren zin des woords nationale verdedigingsvoorbereiding werd voor en sedert dien in woord en geschrift door enkelen in den lande, w.o. ook „unsre Wenigheit”, herhaaldelijk met geestdrift bepleit, niet uitsluitend in militaire vereenigingen en in de militaire vakpers, doch ook een enkele maal in voor den handel en de industrie bestemde periodieken. Ook werd deze aangelegenheid telken jare, echter meestal slechts terloops, door enkele Kamerleden bij de behandeling van de defensiebegrooting ter sprake gebracht en door den Minister beknoot beantwoord, doorgaans met een zekere belofte voor de toekomst. Tijdens de jongste begrootingsdebatten werd dit vraagstuk opnieuw aan de orde gesteld en verklaarde de Minister van Defensie naar aanleiding hiervan in de Tweede Kamer:

„Een betere economische en industriele verdedigingsvoorbereiding heeft de aandacht van de Regeering. Eerlang zal kunnen worden overgegaan tot de „instelling van een orgaan van bescheiden omvang, „dat echter zal moeten ressorteeren onder defensie.”

In de Eerste Kamer zeide Zijne Excellentie in aansluiting op een opmerking betreffende de door de Regeering gevolgde zelfstandigheidspolitiek:

„Deze zelfstandigheidspolitiek sluit in, dat de Regeering er niet op mag vertrouwen, dat in geval van „conflict, toevoer van grondstoffen op ruime schaal „zal kunnen plaats vinden. Op dien grond heeft zij „dan ook reeds zekere maatregelen genomen en andere in voorbereiding.

„Zoowel door het opleggen van voorraden als door „het treffen van bijzondere schikkingen met betrekking tot de behoeften van de weermacht en die der „burgerbevolking (de z.g. „economische verdedigings- „voorbereiding”), hoopt de Regeering te bereiken, dat „mocht toevoer uit het buitenland om eenigerlei „redenen niet kunnen plaats vinden, gedurende den „eersten tijd Nederland „selfsupporting” zal kunnen „zijn. Neemt men met de hier aan het woord zijnde „leden aan, dat invoer uit het buitenland vrijwel on- „mogelijk, althans zeer bezwaarlijk zal zijn, dan zou- „den als logisch gevolg grootere voorzieningen moeten worden getroffen dan thans het geval is.

„Aangezien de Regeering de vrees dezer leden niet „deelt, acht zij geen termen aanwezig daartoe over „te gaan.”

Wij schrijven thans medio 1935 en zeventien lange jaren zijn dus verlopen sedert de wereldoorlog de gansche wereld in haar grondvesten deed trillen en Europa in vuur en vlam zette.

Nog dagelijks beleeft de maatschappij in de huidige crisis, althans in een deel ervan, de ontzettende gevolgen van deze wereldramp en gaat een groot deel van het menschdom daaronder gebukt, terwijl een herhaling daarvan misschien binnen wie weet welke korten tijd voor onze deur staat.

Een orgaan, dat de E.I.V.V. als regeeringszaak behandelt, bestaat in Nederland, in tegenstelling met bijna alle andere Europeesche rijken, tot heden niet en evenmin is bij het D. v. D. een dergelijk lichaam ingedeeld.

Wel is onder de bevelen van den Chef van den Generalen Staf werkzaam het Bureau Voorziening Behoeften Oorlogstijd (VOBO), hetwelk slechts een uitermate gering aantal functionarissen bezit en dat

hoofdzakelijk op specifiek militair terrein zijn bemoeiingen heeft uitgestrekt.

Zelfs al zou door dit bureau voor zooveel mogelijk het verband worden gelegd tusschen de militaire voorbereidingen en eventueel op overig gebied te treffen maatregelen, dan nog deelen wij ten volle de zienswijze van velen en dus ook die, welke de Legercommissie in haar verslag tot uiting brengt, dat dit bureau als zoodanig en in zijn tegenwoordigen vorm en samenstelling, met alle waardeering voor de be- toonde werkzaamheid, de algeheele oplossing van onze E.I.V.V. niet kan geven en niet kan worden beschouwd als een orgaan, waaraan de nationale verdedigingsvoorbereiding ware op te dragen.

Bij de door de Intendance te treffen mobilisatievoorbereidingen, welke uiteraard een bij uitstek militair karakter dragen, wordt den laatsten tijd samenwerking betracht met verschillende erbij betrokken crisisorganen, waardoor terecht de kiem wordt gelegd voor verderen opbouw bij eventuele instelling van een orgaan voor de E.I.V.V.

Ook achten wij het een verblijvend verschijnsel, dat in den laatsten tijd van de zijde van ons bedrijfsleven een groeiende belangstelling voor het onderwerpelijke vraagstuk wordt aan den dag gelegd, welke o.m. blijkt uit het feit, dat eenige departementen van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel zich terzake lieten voorlichten in hun vergaderingen, terwijl ook van de zijde van het Hoofdbestuur daartoe pogingen werden aangewend, terwijl daarbij de drang tot medewerken van de zijde van velen der leden duidelijk aan den dag trad.

Door de Departementen Breda en Maastricht werd bovendien een voorstel aan het Hoofdbestuur ingediend, waarin gewezen werd op de delicate ligging der zuidelijke provinciën in verband met de landsverdediging, op het feit, dat in het buitenland de organisatie der defensie op industrieel en economisch gebied een zaak van bijzondere staatszorg is en waarin verzocht werd in overweging te willen nemen om aan de Regeering de medewerking der maatschappij aan te bieden voor een spoedige en doeltreffende organisatie van de E.I.V.V. voor Nederland en zijn overzeesche gewesten.

Het behoeft geen verwondering te wekken, dat het van regeeringswege plotseling aan de publieke opinie prijsgeven van dit commissierapport, waaromtrent gedurende vier jaren het stilzwijgen bewaard bleef, in verschillende kringen eenigszins vreemd aandoet en men zich aldaar afvraagt, welk doel de Regeering met deze publicatie beoogt.

Heeft de loop der gebeurtenissen er gelukkig niet toe geleid, dat dit verslag aan waarde heeft ingeboet en dat het door feiten achterhaald is, gedurende de laatste jaren toch zijn op dit gebied in het buitenland zulke belangrijke maatregelen tot stand gekomen, is het vraagstuk voor Nederland veel urgenter geworden en is ook in ons land de belangstelling van niet-militaire zijde voor dit onderwerp van staatszorg gelukkig dermate toegenomen, dat de inhoud van het verslag der Legercommissie niet slechts onverminderd van kracht is gebleven, doch zelfs in belangrijke mate aan betekenis heeft gewonnen.

In een beknopte inleiding wordt uiteengezet, welke redenen de Commissie tot het in studie nemen van het vraagstuk der E.I.V.V. hebben geleid en worden enkele der voornaamste zaken vermeld, welke te dien aanzien in buitenlandsche rijken zijn geregeld.

De beknoptheid van dit artikel noopt ons helaas te zwijgen over de talrijke maatregelen, welke buiten onze grenzen op dit gebied zijn getroffen en welke aldaar een onderwerp van staatszorg vormen, inzonderheid na de periode 1914—1918, omdat, zooals ook het rapport aangeeft, de wereldoorlog, in zeer scherpe tegenstelling met zijn voorgangers, is geweest een strijd tusschen de volkeren zelve, waarbij deze niet alleen hun militaire machtsmiddelen, doch in veel sterker mate hun algeheele economische en indus-

triele, hun nationale volkskracht hebben ingezet. Hebben de centrale machten dien krijg ook niet meer in economischen dan in militairen zin verloren?

Meer nog dan vele van de ons omringende natiën, zoo bepleit het verslag, moet Nederland te allen tijden kunnen beschikken over een in verband met zijn financieele draagkracht zoo goed mogelijk uitgeruste en geoefende weermacht, — en dit achten wij volkomen uitvoerbaar —, terwijl Regeering en volk daarbij zullen moeten kunnen steunen op een deugdelijke E.I.V.V., — en dit is naar onze meening evenzeer mogelijk —, evenals op de daarbij onontbeerlijke volstrekte medewerking van onze voormannen uit alle kringen van ons economisch leven. Van hun hulp en voorlichting zijn wij, uit in soortgelijk verband opgedane ervaring, volkomen overtuigd.

In beginsel wil de Commissie deze bij uitstek nationale voorbereiding ook als regeeringszaak beschouwd zien en vooral niet als een afzonderlijke, uitsluitend het Departement van Defensie betreffende aangelegenheid, bij welke opvatting wij ons volgaarne aansluiten, al verklaren wij ons hierna met de Commissie ook voor de aanvankelijke instelling van een Centraal Orgaan bij dit departement.

In het verdere deel van haar verslag bepleit de Commissie, o.m. teneinde te voorkomen, dat de bij mobilisatie te nemen maatregelen het karakter van improvisatie met alle daaraan verbonden schadelijke gevolgen zullen dragen, het uiteindelijk van regeeringswege oprichten van een Centraal Orgaan, waarin zoowel erbij betrokken burger- als militaire autoriteiten en vooraanstaande personen en vertegenwoordigers uit alle kringen van ons bedrijfsleven direct of indirect hun invloed kunnen doen gelden, terwijl daaraan een studiec ommissie en een permanent secretariaat zullen moeten worden toegevoegd.

Echter kan, volgens de meening der Commissie, aan het tot stand komen van zulk een lichaam voorloopig (dat gold reeds voor 1931) niet worden gedacht, als zijnde in den aanvang te omvangrijk, te kostbaar en als gevolg van een nog niet geleidelijk tot ontwikkeling gekomen zijnde voorbereiding, aanstonds nog niet voldoende tot homogene samenwerking in staat.

Hoewel wij aanvankelijk een andere zienswijze waren toegedaan, deelden wij na rijp overleg en gesteund door de adviezen van hen, die meer dan wij op praktische ervaring konden bogen, deze zienswijze der Commissie toen zij haar neerschreef volkomen, omdat zij o.i. het beste strookt met het karakter van ons volk en met onze nationale toestanden. Men legde deze opvatting, welke wij gaarne voor een betere geven, vooral niet verkeerd uit en zij er bovenal van overtuigd, dat wij van de urgentie van een deugdelijke E.I.V.V. ten volle doordrongen zijn.

Immers, door de E.I.V.V. geleidelijk op te bouwen, kunnen de fouten, welke nu eenmaal bij alle werkzaamheden van menschenhand worden gemaakt, gemakkelijker worden geëlimineerd en zal er minder kans bestaan, zooals bij het direct op groote schaal instellen van een veelomvattend lichaam, dat deze zich aldra vermenigvuldigen. De tot leider van het Centraal Orgaan te bestemmen persoon moet vooral kunnen beschikken over werkkrachten, waarmede hij in zee durft te gaan.

Zoo adviseert de Commissie tot het aanvankelijk bij het D. v. D., rechtstreeks onder den M. v. D., instellen van zulk een orgaan van bescheiden omvang, welks leider zij in het bezit van bepaalde karakteren overige eigenschappen wenscht te zien en wien zij groote vrijheid van handelen toekent. Voorts wordt omschreven de wijze, waarop dit orgaan van de volstrekte medewerking van de overige departementen en daarvoor in aanmerking komende officieele en particuliere lichamen en personen behoort te zijn verzekerd en wordt erop gewezen, dat dit alles niet onvermijdelijk tot verhooging van de staatsuitgaven zal behoeven te voeren, aangezien vermoedelijk uit zijn

gezamenlijken, op een zoo bij uitstek nationaal doel gericht arbeid ook voordeelen voor den Staat en den particulier zullen kunnen voortvloeien.

Het rapport vermeldt voorts eenige punten, waarvan de bestudeering, voorbereiding en in sommige gevallen ook reeds de uitvoering tot de taak van het zoozeer verlangde orgaan zullen behooren, zooals daar o.m. zijn: het veelomvattend onderzoek naar 's lands nooden en behoeften op het meest uiteenlopend gebied in oorlogstijd, in verband met hetgeen alsdan op een willekeurig ongunstig gekozen tijdstip in het land voorradig kan zijn, kan worden voortgebracht, dan wel in bepaalde gevallen door invoer zal kunnen worden verkregen; de registratie van personeel in oorlogs- en overige industrieën, enz., alsmede die van materieel; het samenstellen van een overzicht van de gedurende de mobilisatieperiode terzake opgedane ervaringen, waaraan wij thans na vier jaren onmiddellijk het op uitgebreide schaal contact verkrijgen met de sedert opgerichte crisisinstellingen willen toevoegen.

Tenslotte het in het leven roepen en aanpassen van de thans reeds bestaande wettelijke bepalingen, welke een geleidelijken overgang van den vredesnaar den oorlogstoestand op economisch gebied mogelijk maken, alsook het verlenen aan dienstplichtigen, waarvan de onmisbaarheid in bedrijven e.a. is bewezen, van vrijstelling van opkomst in werkelijken dienst volgens een rationeel georganiseerd plan en voorts het treffen van regelingen omtrent het gebruik van z.g. buitengewoon-dienstplichtigen.

Inderdaad zijn alle in het verslag opgesomde punten van de hoogste urgentie en de grootste beteekenis, doch men geve er zich vooral rekenschap van, dat daarenboven nog tal en tal van zaken bestaan, welke in het belang van onzen handel, industrie, finantiewezen en wat al meer, evenzeer dringend om oplossing vragen.

Tot hertoe het verslag der Legercommissie.

De mobilisatievoorbereidingen, welke de voorzieningsorganen onzer weermacht in vredetijd treffen, kunnen, op enkele uitzonderingen na waarin contact met regeeringsorganen werd verkregen, niet langer zelfstandig geschieden, doch zullen, en daartoe zal het op te richten orgaan dan ook behooren mede te werken, steeds in eendrachtige samenwerking tusschen het weermachtsbestuur, de niet-militaire departementen en de erbij betrokken particuliere instanties, uit een oogpunt van gemeenschappelijk volks- en weermachtbelang worden getroffen. Ongetwijfeld zullen zich bij dezen arbeid problemen, zeer ingewikkelde zelfs en misschien ook wel eens onoplosbare, voordoen.

Men zij er toch van overtuigd, dat Nederland, dat in economisch opzicht zoozeer afhankelijk is van andere rijken, de resultaten van zijn nationale verdedigingsvoorbereiding, naast en in nauw verband met zijn militaire paraatheid, bij het afkondigen eener mobilisatie behoort verzekerd te weten, opdat deze mobilisatie van den aanvang af zooveel mogelijk kracht kan worden bijgezet en worden bestendig, zonder dat het maatschappelijk leven der natie gedurende en vooral na afloop van die periode op te ingrijpende wijze zal worden benadeeld.

Met niet genoeg klem wenschen wij te waarschuwen tegen de verlokkende stem van hen, die onze nationale verdedigingsvoorbereiding als onbelangrijk beschouwen en die vermeenen, wanneer eenmaal de nood aan den man is, te kunnen volstaan met improviseeren, alsof daarvoor dan nog tijd en gelegenheid aanwezig zullen zijn. Immers, de geweldige verscheidenheid van alles, wat onder zulke abnormale omstandigheden voor volk en weermacht noodig is, brengt onherroepelijk mede, dat de te dien aanzien te treffen maatregelen zoo veelomvattend zullen zijn en zoo nauwkeurig tegenover elkaar zullen moeten worden afgewogen, bovendien zoo diep ingrijpen in alle lagen van ons maatschappelijk leven,

dat zulk een improvisatie, zooals in 1914 noodgedrongen heeft moeten geschieden (toen ons land daarna bovendien voor den geesel van den oorlog gespaard is gebleven en toen de eischen en de moeilijkheden zich geleidelijk ontwikkelden) in de toekomst, wanneer al die eischen wellicht tegelijk bij het uitbreken van een conflict moeten worden verwezenlijkt, alleen gebrekkig uitvoerbaar zal zijn ten koste van ontzettend veel geld en veel tijd. De hoeveelheden in vredestand te waarborgen levensmiddelen, voedstoffen, grondstoffen, enz., mogen niet afhankelijk worden gesteld van den te verwachten duur van een mogelijk conflict, doch van het feit of en in hoeverre de akkerbouw, veeteelt, tuinbouw, industrie, enz. in staat zullen zijn om in de allernoodzakelijkste behoeften te voorzien. Het feit, dat het nimmer mogelijk zal zijn, alles tot in finesses voor te bereiden, mag toch nimmer reden zijn om na te laten wat wel, zij het met zeer veel moeite en volharding, kan worden verricht in het belang van land en volk.

Hoe gaarne wij ook zouden willen voortgaan met te wijzen op verschillende hoofdzaken, welke met onze E.I.V.V. nauw verband houden, wij denken slechts aan onze voedsel-, voeder- en kledingvoorziening, het eventueel afsluiten van overeenkomsten en z.g. uitgestelde contracten, aan onze graanpositie, de algeheele voorziening van de Vesting Holland, de positie van onzen veestapel, het vraagstuk der transporten te land, te water en door de lucht, van onze brandstoffenvoorziening en van onze oudere en jonge industrieën en aan tal van andere zaken, de ons toegestane ruimte laat uiteraard dit alles niet toe.

Moge elk Nederlander, die daartoe in staat verkeert, een steentje bijdragen aan het bouwwerk onzer nationale verdedigingsvoorbereiding.

Men leze en bestudeere het verslag der Legercommissie en vinde ons volgaarne bereid om van gewenschte voorlichting te dienen.

J. B. DE JONGH.

DE RIJKSMIDDELEN OVER SEPTEMBER 1935.

De maandelijksche verantwoordingen van de ontvangsten van 's Rijks schatkist geven al geruimen tijd telkens weer hetzelfde beeld te zien. Er is nog steeds een teruggang, doch deze valt niet erg op, eer zou men geneigd zijn te meenen, dat de middelen zich in vergelijking met het vorige jaar aardig weten te handhaven. Dit resultaat is echter verkregen door regelmatige belastingverhoogingen, terwijl daarnaast nog bijzondere omstandigheden in het spel zijn, waardoor de ontvangsten in de eerste maanden van 1934 tijdelijk beneden het normale zijn gebleven.

In de afgelopen maand brachten de „Overige middelen” (de niet-kohierbelastingen) f 30.017.200 op tegen f 30.724.200 in September 1934, hetgeen een achteruitgang van f 707.000 beteekent. Voorts bleef de totale ontvangst f 3.162.000 bij de gemiddelde maandraming ten achter. In dit ongunstig resultaat werd door het meerendeel der belastingen bijgedragen en wel door de dividend- en tantiëmebelasting, de invoerrechten, de zout-, de wijn-, de gedistilleerd- en de tabaksaccijns, de omzetbelasting, de zegelrechten, de registratierechten en de loodsgelden.

Bezien wij nu de opbrengst over de eerste drie kwartalen, dan blijkt, dat in het loopende jaar f 273.620.500 is ontvangen, tegen f 260.266.700 in hetzelfde tijdvak van 1934 en bij een evenredige raming van f 298.612.500. Laat men de omzetbelasting, die in het begin van het vorige jaar nog niet op gang was, buiten beschouwing, dan worden de cijfers als volgt: opbrengst negen maanden 1934 f 223.086.800; opbrengst negen maanden 1935 f 229.230.200; raming negen maanden 1935 f 237.487.500. Dat de ontvangsten van het loopende jaar boven die van het vorige uitkomen, is in hoofdzaak te danken aan de invoerrechten, die in het begin van 1934 door toevallige omstandigheden (de inwerkingtreding der omzetbe-

lasting) zeer laag waren en aan den tabaksaccijns, waarvan het tarief middelerwijl werd verhoogd. Uit den achterstand met betrekking tot de raming blijkt echter wel het gestadige terugloopen der middelen.

De dividend- en tantiëmebelasting viel in de afgelopen maand tegen, daar zij f 236.200 minder verschafte dan in dezelfde maand van 1934. De totale ontvangst over de eerste drie kwartalen is nu reeds f 1.002.900 ten achter gebleven bij die van hetzelfde tijdvak van het vorige jaar. Dat dit tekort nog geheel in de volgende maanden zal worden ingehaald, moet als uitgesloten worden beschouwd, al kan het nadeelig verschil bij dit grillige middel nog wel iets afnemen.

De invoerrechten brachten ditmaal f 262.000 minder op. Het tekort bij de maandraming bedraagt f 422.600. De bekende oorzaken (prijzdaling en verminderde invoer door steeds verder doorgevoerde handelsbelemmeringen) zijn nog steeds van invloed. Uit de toeneming van het statistiekrecht (met f 3.600) valt intusschen af te leiden, dat althans de omvang van onzen geheelen buitenlandschen handel (in- en uitvoer) ditmaal grooter is geweest. Het evenredig deel der raming werd bij de hier besproken middelen niet bereikt; over de afgelopen maand bedraagt het nadeelig verschil resp. f 422.600 en f 3.700; over negen maanden onderscheidenlijk f 8.013.400 en f 153.200.

De accijnsen weten zich in het algemeen ook nog niet te handhaven. Het zout gaf ditmaal f 48.300 minder wegens lagen uitvoer van gezouten vleesch. De geslachtaccijns verschafte daarentegen een surplus van f 32.400, maar de ontvangst van September 1934 was dan ook wel zeer aan den lagen kant. Aan wijnaccijns werd f 91.400 minder ontvangen wegens de verlaging van de opcenten op den accijns met ingang van 1 Juli jl., tot stand gebracht bij de wet van 13 September 1935 (Staatsblad No. 548), welke gepaard gaat met teruggaaf van reeds betaalde opcenten. De gedistilleerdaccijns leverde f 259.500 minder op. Daarentegen gaf de bieraccijns ditmaal een accres te zien van niet minder dan f 321.300, waarbij intusschen moet worden bedacht, dat dit middel in September 1934 met een opbrengst van f 525.900 een waar dieptepunt vertoonde wegens de afschaffing der opcenten op 1 Juli 1934. Toch was ook op zichzelf beschouwd de ontvangst van de afgelopen maand niet ongunstig, immers f 847.200 bij een raming van f 833.300. Gerekend over negen maanden geeft de bieraccijns nog een teruggang te zien van f 1.247.700. De suikeraccijns heeft zich den laatsten tijd hersteld; ditmaal werd f 5.152.300 geïnd, of f 155.300 meer dan in September 1934 en f 985.600 boven de maandraming. Het verbruik schijnt door den lageren suikerprijs nog steeds toe te nemen. Een goed teken is ook, dat de raming over de eerste drie kwartalen met f 2.375.000 overschreden is. De tabaksaccijns bleef ditmaal f 80.600 bij de ontvangst van September 1934 ten achter. De vorige maanden waren evenwel vrij gunstig (vooral de maanden Mei t/m. Juli), zoodat aan eene enkele lage opbrengst niet te veel betekenis moet worden gehecht.

De belasting op gouden en zilveren werken leverde f 5.700 meer op, terwijl de omzetbelasting f 113.500 minder in de schatkist bracht dan in dezelfde maand van het vorige jaar, waaruit blijkt, dat deze heffing thans wel volledig is doorgewerkt. De verminderde koopkracht van het publiek en de daling der prijzen hebben op dit middel een ongunstige uitwerking. Een opbrengst van f 5.076.100 bij een maandraming van f 6.791.700 is inderdaad teleurstellend. Beter gaat het met de couponbelasting; in de afgelopen maand werd een surplus van f 2.970 ontvangen, waardoor de voorsprong, in de reeds verstreken maanden van het jaar verkregen, steeg tot f 1.055.300 en het evenredig deel der raming in de eerste negen maanden met f 345.200 werd overtroffen.

Met de zegel- en registratierechten wil het nog niet

vloten. Eerstgenoemde heffing gaf f 82.300 minder, waarvan slechts f 14.200 op rekening komt van een trager vloeien van de beursbelasting. De registratierechten daalden met f 125.300, hoewel de ontvangsten van September 1934 ook al niet hoog waren. Weliswaar is de inzinking niet zoo groot meer als in de maand Augustus jl., maar toch zijn de ontvangsten nog zeer onbevredigend. De stagnatie in den handel in onroerend goed zal hieraan wel niet vreemd zijn.

De successierechten gaven een vooruitgang van f 75.300 te zien. Dit middel blijft meevallen; tot dusver is in 1935 reeds f 878.500 meer binnengekomen dan in dezelfde periode van het vorige jaar, terwijl de raming met f 915.900 werd overschreden. De loodsgelden liepen terug met f 4.400; over de drie kwartalen bedraagt de vermindering f 530.100; hierin komt de met ingang van 1 Augustus 1934 in werking getreden tariefsverlaging tot uitdrukking.

Over de Directe Belastingen is niet veel te vertellen. Bij de inkomstenbelasting steeg de stand van het zuivere kohierbedrag in de afgelopen maand van f 44.807.400 tot f 50.711.600; dit laatste bedrag komt f 3.943.800 uit boven den stand op het overeenkomstige tijdstip van 1934, zulks in verband met de verhooging van de opcenten; in hoofdsom heeft deze belasting door de dalende inkomsten van de belastingbetalers minder opgebracht. In vergelijking met den stand van het vorige jaar laten de vermogensbelasting en de verdedigingsbelasting I beide een daling zien, van resp. f 58.800 en f 527.800, als gevolg van de waardedaling der effecten en der onroerende goederen, welke niet door de verhooging der opcenten geheel kon worden gecompenseerd. De belasting van de doode hand, die op het overeenkomstige tijdstip in het vorige jaar nog niet werd geheven, staat thans te boek voor een bedrag van f 1.335.800.

Voor de overige fondsen mogen wij naar het Middelevenoverzicht zelf verwijzen (pag. 978 van dit nummer).

AANTEKENINGEN.

De huidige depressie in de zeescheepvaart.

(Prae-adviezen van de Vereeniging voor de Staatshuishoudkunde en de Statistiek.)

Ter beantwoording van de gestelde vragen, welke de oorzaken der huidige depressie in de zeescheepvaart zijn, welke middelen te harer genezing kunnen worden aanbevolen en welke maatregelen van de zijde der Overheid voor dit doel bevorderlijk kunnen worden geacht, begint de heer Joh. Brautigam met op te merken, dat, teneinde de oorzaken der depressie op te sporen en de maatregelen ter genezing aan te geven, het noodig is vooraf het wel en wee van het scheepvaartbedrijf in het verleden na te gaan.

Na een kort overzicht vanaf den Franschen tijd wijst hij er op, dat, in tegenstelling met het handelend optreden der Overheid in Engeland voor de bevordering der algemeene welvaart, men hier te lande werkeloos bleef. De vierde in rang is ons land nooit meer geworden. De nederige plaats, waarover de commissie in 1874 klaagde, de achtste in de rij, heeft ons land behouden tot op dezen dag.

Uitvoerig staat de heer Brautigam stil bij de aanzienlijke vergrooting, welke de vervoercapaciteit van de wereldvloot heeft ondergaan. Toen de crisis intrad, najaar 1929, ging de aanwas der wereldtonnage door. Eerst in 1932 trad de keer in. De wereldtonnage loopt terug, maar niet in verhouding tot hetgeen noodig zou zijn om het evenwicht tusschen vraag en aanbod te herstellen.

In de trampvaart, die het massavervoer, te Rotterdam van zoo'n geweldigen omvang, verzorgt, vervult de Nederlandsche reederij geen groote rol. Slechts 25 pCt. der schepen, die Rotterdam bezoeken, voeren de nationale vlag. De Duitsche en Engelsche vlag zijn beide even belangrijk voor Rotterdam als de Nederlandsche.

Voor Amsterdam is de verhouding veel beter, zoolwat het aantal schepen als tonnage betreft. De beurtvaart spreekt hier zijn taal. Het toont de slechte positie van Rotterdam en het verzuim van deze haven om eigen reederij tot ontwikkeling te brengen, duidelijk aan. Amsterdam heeft nog geen zesde van de goederenbeweging van de Maasstad en toch is de te Amsterdam thuisbehoorende tonnage en het aantal schepen, welke van die haven uit de zee bevaren, ongeveer even groot als de Rotterdamsche.

Het is te vreezen dat Rotterdam deze nalatigheid ernstig zal moeten boeten.

De oorzaken van de slechte ontwikkeling der Nederlandsche koopvaardij in een tijd, waarin het wereldverkeer snel opliep, moeten vooral worden gezocht in de politiek van onthouding van bemoeienis. Een goede weloverwogen politiek van bescheiden steun, ter aanmoediging van het initiatief van particulieren, niet alleen ter bevordering van de lijnvaart, maar ook voor de tramp, zou tot een ontwikkeling van het scheepvaartbedrijf in overeenstemming met het toenemende verkeer over onze havens hebben kunnen leiden.

Door de zeer sterke vergrooting der wereldtonnage in de jaren na den oorlog daalde de vrachtenmarkt snel. De Nederlandsche reederijen, in het bezit van veel dure schepen, gingen gebukt onder de hooge lasten en zijn in dezen tijd niet tot sluitende cijfers gekomen. Dividenden gepasseerd, reserves ingeteerd, het waren bekende verschijnselen reeds lang voor de crisis, eind 1920, intrad.

De crisis deed de rest: het meerendeel der reederijen staat voor een opgeteerde pot.

Het droeve feit is, dat in de laatste veertien jaren eenige honderden millioenen guldens in de scheepvaart verloren zijn gegaan.

Als voornaamste oorzaken van de depressie in de zeescheepvaart kunnen worden genoemd de achteruitgang van den wereldhandel, de slapte in de industrie en in verband daarmee de ingekrompen behoefte aan vervoer. Hoewel thans teekenen van herstel aanwezig zijn, is het nog lang niet op het peil van 1929 terug. Er bestaat nog altijd een te veel aan tonnage en schepen ten aanzien van den geslonken wereldhandel. De maatregelen, genomen tot steun aan den landbouw, doen aan de scheepvaart veel kwaad. Autarkie is mode.

Toen bij het uitbreken van de crisis het te veel aan scheepsruimte evident werd, hebben de Nederlandsche reederijen niet gearzeld om het oude middel, hetwelk nochtans faalde, toe te passen. Zij namen een groot aantal schepen uit de vaart. Het gaf het kleinste verlies en kon tot verbetering van de vrachtenmarkt voeren. Wil het echter helpen om vraag en aanbod in evenwicht te brengen, dan moet het in overleg, georganiseerd en internationaal geschieden. Het middel: oplegging, zelfstandig toegepast, helpt de eigen vloot niet.

Evenmin helpt de verkoop naar het buitenland. De toestand verbetert er niet door. Integendeel, het schip, dat voor den verkoop doorgaans oplag, zal na de vlagverwisseling wel in de vaart komen.

Van meer beteekenis is de sloop van schepen geweest. Het land, dat evenwel tot opruiming van tonnage overgaat, ziet zich verdrongen, als anderen dit voorbeeld niet volgen. Nederland ondergaat thans dit lot. De reederijen poogden verder door verlaging van kosten haar concurrentiekracht en uithoudingsvermogen te vergroten.

Het nieuwe voorstel der Regeering houdt in, om behalve den door de B.E.N.A.S. verleenden steun in den vorm van een crediet voor de scheepvaart een bedrag van 8 millioen Gulden beschikbaar te stellen.

De bedrijven moeten zich verbinden, mede te werken aan de voorbereiding van een saneering van het bedrijf. De Regeering verbindt den steun aan het schip in bedrijf, het schip dat opligt houdt zij buiten de regeling. Met plannen om tot verbetering van de

vrachtenmarkt te komen, door het vasthouden van tonnage, is dit evenwel in strijd.

Wat nu moet Nederland doen, in afwachting van de totstandkoming van internationale maatregelen, en wat is de taak van ons land, indien internationaal overleg onverhoopt faalt?

Hierop is slechts een antwoord mogelijk: Nederland zal bereid moeten zijn, in afwachting van hetgeen internationaal gebeurt, de eigen vloot, voor de nationale huishouding nu eenmaal onmisbaar, te beschermen, te saneeren en op een grootte te houden, zoo noodig te brengen, als voor ons land onontbeerlijk is te achten.

De handel van Nederland dwingt tot het in stand houden van een goede vloot.

Verontrusting wekt niet alleen de snelle vermindering der Nederlandsche tonnage, maar vooral de geringe aanbouw van schepen in de laatste jaren. Geld is niet te krijgen. Langs een anderen weg zal dus een vernieuwing van de vloot moeten plaats vinden. Tot dat doel staat een vorming van een bouwfonds voor den geest, te vormen door een obligatieleening, bijv. van honderd millioen Gulden, te plaatsen naar behoefte, tegen een matige rente, onder garantie van den Staat. Uit dit fonds ware aan de daarvoor in aanmerking komende reederijen bouwcrediet te verlenen onder hypotheccair verband.

Een tweede middel tot verbetering van den toestand is te zien in een verdere concentratie van de Nederlandsche reederij. Bij het verstrekken van voorschotten en bouwcredieten heeft de Staat het in de hand om deze concentratie te bevorderen.

De heer Brautigam besluit met op te merken dat in het gaan van den weg, die in dit prae-advies wordt aanbevolen, Nederland niet behoef te aarzelen. Tusschen de middelen aanbevolen ter verbetering van zijn eigen vloot en de maatregelen ter saneering voor de wereldvloot ligt voor Nederland geen tegenstelling.

Ook de heer C. J. P. Zaalberg wijst als oorzaak der huidige depressie in de zeescheepvaart op de wanverhouding tusschen vraag en aanbod, zoowel bij vracht als bij passagiersvervoer. De tonnage bedroeg in 1934 al 40 pCt. meer dan in 1913, de lading 11 pCt. minder; de vaarsnelheden zijn vergroot, de vloot is nu wel 55 pCt. productiever dan in 1913.

Hoewel een algemeene vrijheid van wereldhandel het doeltreffendst zou zijn, wijst nog geen enkel plan dien kant uit. Het geneesmiddel zal daarom gezocht moeten worden in de aanpassing van een groote vloot bij een klein vervoer, het brengen van evenwicht tusschen vraag en aanbod.

Een aan de vermindering van den wereldhandel evenredige inkrimping van de vloot zullen wij ons moeten laten welgevallen. Doch dat punt is voor Nederland reeds lang bereikt en overschreden. Internationale samenwerking is verder onontbeerlijk. Om dit reeds te lage peil te handhaven is overheidshulp onmisbaar.

Veel zorg baart het behoud van een in omvang en kwaliteit voldoende vloot. De aanbouw van oceaanschepen staat, behalve bij één reederij, sedert vier jaar stil.

Van menige reederij vertoont de gemiddelde leeftijd der schepen een bedenkelijk hoog getal. Dit maakt het gewenscht om daar, waar de rentabiliteit van een nieuw schip aannemelijk is, doch de middelen om tot bouwen over te gaan gedeeltelijk ontbreken, het noodige crediet uit de algemeene kas bij te passen.

Wil Nederland blijven varen, dan moet, zoolang de shilling voor den Nederlandschen reeder een andere waarde heeft als voor den buitenlandschen concurrent, dat verschil worden overbrugd. Bezuinigd is er reeds zeer veel, ook op de loonen en er wordt nog steeds verder bezuinigd, doch niettemin blijft er een groot verschil bestaan, vooral doordat buiten de scheepvaart de aanpassing zoo langzaam vordert.

In zijn prae-advies wijst Mr. Delprat op de bruto-register tonnage van opgelegde schepen, waarbij blijkt,

dat de totale tonnage der opgelegde schepen einde 1932 het grootst was en sindsdien een daling is ingetreden. Die daling is toe te schrijven aan een voortdurend kleiner worden van de wereldvloot. Toch is er nog een wanverhouding tusschen vraag en aanbod.

Hij wijst o.a. op het sterke verminderen van het vervoer van fabrikaten, het exportartikel bij uitnemendheid van de beide grondstoffen importeerende continenten, Europa en Noord-Amerika. Dit betekent nl. het verdwijnen van het evenwicht tusschen uit- en thuisvracht, en is daardoor voor de scheepvaart veel ernstiger dan een eenvoudige vermindering van het vervoer. Verder dient gewezen te worden op de verschuivingen, welke zich sinds den oorlog in het wereldverkeer voltrokken hebben. Voor de scheepvaart zijn de gevolgen van de industrialisatie van Japan het belangrijkste geweest. De vroegere Europeesche leveranciers worden door Japan van de oude markten weggedrongen. Een veel geringere vervoerscapaciteit der scheepvaart wordt hierdoor in beslag genomen, omdat de afstand, waarover het vervoer plaats heeft, zooveel korter geworden is.

Ook is de nieuwbouw in de jaren na den oorlog sterk bevorderd door het geven van subsidies door de Overheid. Met uitzondering van enkele garanties in verband met den koers van het Pond Sterling, door Rijk of Gemeenten in de laatste jaren verleend, is tot dusverre in Nederland alle financieele hulp voor den aanbouw van groote zeeschepen achterwege gebleven. Toch zou dit noodzakelijk zijn om de Nederlandsche scheepvaart steeds te laten voldoen aan de meest moderne eischen en daardoor de positie, die zij eenmaal bereikt heeft, te laten behouden.

Men kan ter verbetering weinig anders doen dan steeds weer en overal te streven naar opheffing der bestaande handelsbelemmeringen en elke actie daartoe buiten het bedrijf zoo krachtig mogelijk te steunen.

Al zullen nationale maatregelen geen voldoende genezing kunnen brengen, de patiënt zal hierdoor tenminste in het leven kunnen worden gehouden.

Ook in het scheepvaartbedrijf geldt, dat het gemakkelijker is te behouden hetgeen men heeft, dan iets, dat verloren ging, terug te winnen.

In ons land zou de Overheid dus kunnen overwegen, welke maatregelen zij zou kunnen nemen om de regelmatige vernieuwing van de koopvaardijvloot te bevorderen, met deze restrictie, dat een zoodanige vernieuwing geen uitbreiding zou moeten medebrengen. Voor dit doel zou kapitaal beschikbaar gesteld kunnen worden, hetzij als voorschot, hetzij als subsidie. Bij het onderzoek van deze kwestie zou men tevens de mogelijkheid onder de oogen kunnen zien, gelden te besteden voor technische wijzigingen, waardoor bestaande schepen meer rendabel zouden worden. Een dergelijke wijze van hulp zou ook voor de bestrijding der werkloosheid van betekenis zijn.

Financieele hulp van de Overheid tot overbrugging van het aanpassingsproces is hiernaast onontbeerlijk. Wellicht zal te zijner tijd het verschil in exploitatiekosten met andere landen verdwijnen; in ons land zou het bedrijf het echter zoo lang niet meer uithouden.

Genezing zal in dit internationale bedrijf echter niet van een enkelen Staat uit kunnen gaan. Internationale samenwerking is noodig om tot een algeheele oplossing te komen.

De uiteindelijke genezing kan alleen in herstel van het vrije handelsverkeer liggen.

INGEZONDEN STUKKEN.

HYPOTHEKEN EN DE LANDBOUWSTEUN.

Mr. C. Weststrate schrijft ons:

„Hypotheken en hypothecken” heet het artikeltje van den heer Zaalberg in het nummer van 2 October jl. Het gaat echter niet zoozeer over hypothecken als over den landbouwsteun, waarop de schrijver een hernieuwden aanval doet. Het is den lezers van dit blad

wel bekend, dat de heer Z. geen vriend van den landbouwsteun is — integendeel —, maar dat de landbouwsteun nu ook al de schuldige oorzaak is van het ontwerp tot verlaging van (niet-agrarische) vaste lasten — dat is iets nieuws.

Het oorzakelijk verband, dat de heer Z. heeft meenen te ontdekken, bestaat hierin, dat de door de Regeering mogelijk gemaakte verlaging van rente op landelijke hypotheeken en van pachten meer is gegrond op den financieelen toestand van hypotheekboer en pachter dan op „de onzuiverheid van de bron, waaruit de betalingen geput worden”. Dat verkeerde motief voor verlaging nu is oorzaak, heeft althans sterk ertoe bijgedragen, dat de Regeering de renteschaar ook heeft uitgestoken naar andere (niet-landelijke) hypotheeken, waarbij noch de waarde van het onderpand, noch de rentabiliteit ervan een wijziging hadden ondergaan als het geval is met bouw-, wei- en tuinland.

Men ziet, het oorzakelijk verband is niet al te zeer in het oog loopend, en het is daarom niet onbegrijpelijk, dat de heer Z. het noodig achtte ons oog erop te vestigen. De vlotte wijze, waarop hij dit doet, en de verantwoordelijke posities, welke hij heeft bekleed en nog bekleedt, zullen ongetwijfeld vele zijner lezers zoo niet overtuigen, dan toch doen aannemen wat hij zegt. Des te meer is het noodig, dat zijn uiteenzetting, of liever zijn boutade, wordt weersproken. Immers, zijn artikel gaat uit van een onjuiste praemisse en bevat mede als gevolg daarvan verscheidene onjuistheden. Onjuistheden, die een billijke beoordeling van het probleem van den landbouwsteun in den weg staan.

De onjuiste praemisse, waarvan het artikel uitgaat, wordt niet uitgesproken, maar is toch klaarblijkelijk de grondslag ervan, waaruit diverse onjuistheden te verklaren zijn. Zij bestaat in een wanbegrip van het karakter van den landbouwsteun. De heer Z. grondt zijn betoog klaarblijkelijk op de ook bij the man in the street gewone gedachte, dat de landbouwsteun een soort bedeeling is, ten doel hebbende om den ongelukkigen landbouwer in het leven te houden. In dezen gedachtengang hoort ook thuis het dikwijls geuite verwijt, dat ook gegoede boeren van den steun profiteren.

Maar wie den landbouwsteun zoo ziet, ziet hem verkeerd. De landbouwsteun is prijsregeling (ten doel hebbende de landbouwbedrijven zooveel mogelijk in stand te houden). Het geheele landbouwcrisis-apparaat dient ter correctie van de voor den landbouw uiterst ongunstige, zelfs ondragelijke prijsverhoudingen in de vrije markt. Die correctie is niet eens erg ver gegaan. Het binnenlandsche indexcijfer der landbouwproducten staat op het oogenblik op 70 à 75 (vóór den oorlog = 100). Daarentegen staat het indexcijfer van de kosten van het levensonderhoud nog op pl.m. 130, en het indexcijfer der loonen op pl.m. 170. Men kan dus met eenigen grond beweren, dat „de verdeelende rechtvaardigheid” nog niet voldoende is betracht.

Dat de landbouwsteun moet worden beschouwd als prijsregeling, is niet maar een bewering van schrijver dezes. Het vloeit niet alleen voort uit het van den aanvang af ingenomen standpunt, dat de landbouwbedrijven in stand moeten worden gehouden, maar het is ook met zoovele woorden gezegd door twee Ministers — door Minister Steenberghe en nu pas weer door Minister Deckers¹⁾.

Dat een kunstmatige prijsregeling²⁾ voor landbouwproducten onrechtvaardig is, wie zal dat beweren?

¹⁾ Minister Steenberghe in de zitting van de Tweede Kamer van 12 Maart jl., Minister Deckers in de Memorie van Antwoord op het verslag van de Eerste Kamer betreffende de begroting van het Landbouwcrisisfonds.

²⁾ De heer Z. gelooft, dat kunstmatig vastgestelde prijzen „een typisch product van zuiver Nederlands fabriek zijn”. Hij heeft zijn neus blijkbaar niet buiten onze grenzen gestoken.

Een groot deel der volkshuishouding wordt immers kunstmatig op peil gehouden — en, gelijk zoo juist bleek, op veel hooger peil dan de landbouw. Worden de loonen en salarissen over het algemeen bepaald door de vrije werking van vraag en aanbod? Zijn de prijzen van gas, electriciteit, leidingwater, e.d. vrij van kunstmatige inwerking? Zijn de prijzen van vele industrie-producten soms van kunstmatigheid gespend?

Gezien de algemeene structuur van onze volkshuishouding — voor een groot deel reeds zoo geworden vóór de crisis — is het dus logisch en billijk, dat de Regeering ook in den landbouw prijsregelend is opgetreden.

Wanneer echter de landbouwsteun behoort te worden beschouwd als prijsregeling, dan is er geen enkele reden, waarom de overheid zou moeten verhinderen, dat die steun gedeeltelijk ten goede komt aan den productiefactor kapitaal (verpachter of hypotheekhouder). Waarom mag aan dezen belangrijken en onmisbaren factor in de productie geen gedeelte van de (van overheidswege gecorrigeerde) opbrengst der productie toevallen? Waarom moet de landbouwer worden beperkt in zijn bevoegdheid om over de opbrengst, die hij ontvangt en die waarlijk geen onbillijk-hooge opbrengst is, te beschikken, en om hiermede te voldoen aan zijn verplichtingen? Er is toch alles voor te zeggen, dat hij zijn vrijwillig aangegane en door de wet gesanctioneerde verplichtingen, speciaal tegenover hem, van wien hij geld heeft geleend (al of niet onder hypothecair verband) of van wien hij land gebruikt, eenigszins nakomt, al is hij thans tegen onbillijke executies beschermd. Anders zou nog verdere ontwrichting der maatschappij intreden.

Ware de landbouwsteun bedeeling, steun in den engen zin van het woord, dan zou het anders zijn. Dan zou hij voor de persoonlijke behoeften van den armen boer bestemd zijn, en als zijn crediteuren dientengevolge geen betaling kregen, moesten deze ook maar bedeeld worden. Doch nogmaals — de steun is geen bedeeling. Meer dan eens is door de Regeering gezegd, dat de steun prijsregeling is. Zóó alleen is het ook te begrijpen, dat ook de gegoede boeren „steun” ontvangen.

Hiermede valt eigenlijk het geheele betoog van den heer Z. De grond, voor landbouw bestemd, die in zijn gedachtengang van bedeeling géén rendement oplevert, levert wél rendement (zij het een zéér matig) op. De landerijen, die volgens den heer Z. géén bedrijfswaarde hebben, hebben dus wél bedrijfswaarde (zij het een fractie van de vroegere). De winst op den oogst¹⁾, de pacht en de rente komen volgens den heer Z. uit de directe belasting der binnenlandsche verbruikers — in werkelijkheid komen zij, voorzooveel mogelijk, uit de (gecorrigeerde) prijzen, en dat deze door de binnenlandsche verbruikers worden opgebracht, is niet meer dan logisch. En het toch al zwakke oorzakelijke verband, door hem ontdekt tusschen de „booze daad”, bestaande in den landbouwsteun en de uitvoering ervan en de „booze daad” bestaande in het ontwerp tot verlaging der vaste lasten, vervalt natuurlijk ook.

Nog twee kantteekeningen van meer bijkomstigen aard. In het begin van zijn artikeltje zegt de heer Z.: „crediet maakt gezond geld”. Wie dat als een algemeene stelling poneert (gelijk hier geschiedt), bewijst in het wezen en de problemen van het crediet slechts weinig te zijn doorgedrongen. Al staat het vast, dat in onzen tijd van Kreditwirtschaft het crediet onmisbaar is, toch staat evenzeer vast, dat te veel crediet uitermate gevaarlijk is — niet alleen voor credietgevers en -nemers, maar voor de geheele volkshuishouding. De economisten zijn het over weinig dingen eens, maar één van de dingen, waar een zekere mate

¹⁾ Winst — als bittere spot zal dit woord velen landbouwers in de ooren klinken.

van eenstemmigheid over bestaat, is, dat er credieten zijn, die inflatorische werking uitoefenen, die dus, m.a.w., geld scheppen, dat feitelijk te veel is en dat dus een zeer *ongezonden* invloed uitoefent. Dat wij aan het geld, door dergelijke credieten geschapen, althans ten deele onzen huidige desolaten toestand te wijten hebben, is vrijwel communis opinio.

Nog een tweede opmerking. De heer Z. schrijft, dat de landbouwsteun (om dit eenmaal ingeburgerde woord maar te blijven gebruiken) het verantwoordelijkheidsgevoel van de credietgevers heeft opgeheven, doordat de overheid door dien steun 'hun rente garandeert (ja lezer, het staat er: *garandeert*). Hoe de heer Z. dit kan neerschrijven, moet aan allen, die — gelijk schrijver dezes — eenigszins op de hoogte zijn van de credietverstrekking aan den landbouw, een raadsel zijn. Het verantwoordelijkheidsgevoel van de credietgevers op landbouwgebied is door de lessen, die ook zij in de crisis hebben geleerd, niet alleen niet afgenomen, maar zoo zeer toegenomen, dat er — reeds vóór het hypotheekcommissiebesluit — herhaaldelijk werd geklaagd over hun terughoudendheid. En dat de overheid door middel van den landbouwsteun de rente zou garanderen — had de heer Z. hierin maar gelijk, zullen de credietgevers verzuchten. Maar de steun is daarvoor niet hoog genoeg. De gevallen, dat de rente — om nog te zwijgen van de aflossing — moet worden bijgepast door de borgens of moet worden verhaald op andere gestelde zekerheid, zijn helaas het tegendeel van zeldzaam. En de gevallen, waarin het den debiteur zichtbare moeite kost om de rente te betalen, zijn legio.

Niet alles, wat het artikel van den heer Z. den critischen lezer te denken geeft, is hiermede gezegd. Maar het bovenstaande zij genoeg. Al mag nauwelijks worden gehoopt, dat de heer Z. erdoor bekeerd zal worden, misschien zal het bij andere lezers den verkeerden indruk wegnemen, dien de heer Z. bij hen heeft doen post vatten.

N a s c h r i f t. Teneinde te voorkomen, dat mijn antwoord aan Mr. C. Weststrate veel langer wordt dan mijn bestreden artikel, zal ik beginnen met enige woordverklaring, die ik korthedshalve achterwege liet, menend, dat ik met bons entendeurs te doen zou hebben.

Ik heb de prijzen van de landbouwproducten „een typisch product van zuiver Nederlands fabrikaat” genoemd, wat Mr. W. doet vragen of ik mijn neus niet buiten onze grenzen gestoken heb. Dat is inderdaad wel het geval en ik weet dan ook, dat men daar prijzen heeft, die op dezelfde wijze zijn samengesteld, nl. zonder enig buitenlands bestanddeel. Bij de vrije prijsvorming, zaliger nagedachtenis, die de motor is geweest voor de verhoging van het welvaartspeil, werden althans de beste bouwstoffen gebruikt, die op de vrije markt te krijg waren. Nu is de overheid prijs-architect en gebruikt als bouw materiaal alleen de Nederlandse, d.w.z. door en door zieke kostprijzen. Hierover hierna nog wat.

„Crediet” en „geld” zijn woorden met velerlei betekenis, doch mijn uitdrukking „crediet maakt gezond geld” was in het verband van mijn betoog volkomen duidelijk. Tenminste, dat meende ik en anderen hebben dat ook begrepen.

Mr. W. behoeft een toelichting, die ik gaarne geef.

De parlementaire crisis (die zelfs geen volledige kabinetcrisis bleek te worden) heeft het crediet van Nederland dermate geschaad, dat tientallen miljoenen gave guldens onnuttig zijn uitgegeven aan renteverhoging en wat daaruit volgt. Dit is geen binnenlandse verplaatsing van geld zonder nationaal verlies, doch voor een groot deel rechtstreeks verlies aan het buitenland en, wat thans fataal kan worden, uitputting van 's Rijks Schatkist.

Ik neem aan, dat zonder het te willen, de politici naar de devaluisten toe hebben gespeeld, daarbij mede

geleid door de bezorgdheid, waarin ook ik leef, over de algemene gang van zaken. Herstelt het crediet zich niet, dan zal, aangezien de Regering tot de uiterste inspanning bereid is om de gulden te verdedigen, nog zeer veel goed geld verloren gaan vóór de slag verloren is en de drukpers Ersatz-guldens gaat produceren.

Dat crediet zal zich niet herstellen — en hier kom ik in het schuitje van Mr. W. — zolang het indexcijfer der lonen pl.m. 170 is. De werklozen en de onbeschutte bedrijven met hun arbeiders (inclusief de landbouw) zijn voor een groot deel de slachtoffers van deze binnenlandse vijand. Hierbij is de mentaliteit om de overheidslonen op het peil der beschutte bedrijven of op het reële inkomen van 1929 te houden Staatsvijand nummer één.

De Regering heeft de voorshands impopulaire taak om daar tegenin te gaan, hetgeen er niet gemakkelijker op is geworden sedert zij, die zich tot vóór kort loon- en salarisagenten van het overheids personeel moesten gevoelen, in eerste instantie hier en daar de gemeentekassen beheren.

Nu stap ik weer over in mijn eigen schuitje, van waaruit ik de landbouwsteun critiseer. Niet, zoals Mr. W. het voorstelt, als tegenstander van landbouwsteun. Ik heb, vóór dit in sterke mate aan de landbouw zelf werd overgelaten, medegewerkt aan de eerste-steenlegging van verscheidene steunregelingen. Ik heb daar geen hartzeer over. Machten, sterker dan ik, misschien wel doordat daar geen voldoende kracht tegenover stond, hebben de zaak in andere banen getrokken.

Ook gebruik ik de daarvoor te waardevolle ruimte van de E.-S. B. niet voor de detailcritiek, die heel gemakkelijk is, waar wij te doen hebben met een leger van duizenden tijdelijke arbeidskrachten, dat hals over kop georganiseerd moest worden, zoodat bijna onvermijdelijk heel wat recruten een kapiteinsplaats innemen, terwijl het aanbod van hoofd- en opperofficieren niet groot is.

Mijn critiek blijft gericht tegen de zware belasting van de consumenten, dus het gehele bedrijfsleven, met rente voor grond, die thans geen bedrijfswaarde heeft en dat in een land, waarin het industrieel- en scheepvaartkapitaal op enkele uitzonderingen na geen rente afwerpt en een waardedaling ondergaat, die aan de beurs tot uitdrukking komt in koersen, die zich voor de industrie gemiddeld beneden 30 pCt. en voor de scheepvaart beneden 10 pCt. en voor de pandbrieven van scheepsverbandbanken in de buurt van 60 pCt. bewegen; m.a.w. van dat aandelenkapitaal wordt ook geen rente meer verwacht. Niet minder erg is het directe gevolg van die belasting voor de mogelijkheid om nog met het buitenland te concurreren. De ondernemingen, die er zich nog doorheen kunnen slaan en een betrekkelijk veilige belegging opleveren, vissen voor crediet achter het net, want men voelt zich veiliger met agrarische belegging. Inmiddels stegen prijzen van vette kleigrond, waarop behalve tarwe een dikke tarwesteun groeit, die Mr. W. als opbrengst van de grond beschouwt.

Mr. W. wil met de woorden „prijnsregeling” en „prijnscorrectie”, de maatregelen tot steun van de landbouw goed praten. Eerder heette dat „de boer moet op zijn bedrijf blijven en daar een sober bestaan verdienen”. Die woorden zijn voor mij economische vloeken, tenzij het gaat tegen doelbewuste dumping of desnoods wanneer het streven is een tijdelijke storm op de markt door te komen. Doch met de tarwe, de zuivel en de suiker, enz. verkeren wij niet in die omstandigheden. Wij redden geen bedrijfstakingen met die miljoenen; wij houden ze aan het werk om het werk en remmen de aanpassing.

Het humoristische jaarverslag 1934 van de Johannes Kerkhoven Polder, met zijn dankbare spothulde aan den bewindsman, die aan dit winstgevend bedrijf f 9 voor een H.L. tarwe betaalt, waardoor 4 pCt.

dividend uitgekeerd kan worden na een flinke reservering, had een rilling door het land moeten doen gaan. Wij zijn blijkbaar reeds te veel afgestompt.

Een zeer bekwaam agrariër, een ijverig dienst-knecht in de wijngaard van de landbouwsteun, gaf mij als zijn oordeel, dat de zwaar getroffen tuinbouw, die vrijwel leeft op armoedepil, met vertrouwen de toekomst ingaat, want iedere mogelijkheid van opleving zal worden opgevangen en directe uitwerking hebben. Maar de landbouw wordt kunstmatig omhoog gehouden op een peil, dat volgens hem tot ineenstorting voorbestemd is. Wie de landbouw ziet als een der hoofdpeilers van onze volkswelvaart moet dat onheil helpen voorkomen.

Mr. W. vindt de uitdrukking „landbouwsteun” min of meer beledigend. Dat zou alleen waar zijn, indien het een schande was buiten zijn schuld steunbehoevend te worden. Het sticht verwarring als wij, zoals Mr. W., den boer of anderen ondernemer, die niet lonend produceren kan, anders beschouwen en behandelen dan den werkloze, die voor zijn arbeidskracht geen gebruik kan vinden.

Andere kapitaalsgoederen dan land, die niet door eigen kracht rentegevend blijven, worden aan hun lot overgelaten. Wanneer in het algemeen belang voor voortzetting van een bedrijf steun wordt verleend, blijft het kapitaal in de kou, m.i. terecht, maar Mr. W. oordeelt voor het agrarisch kapitaal een bedeling gerechtvaardigd.

Hij komt hiertoe via het begrip „prijscorrectie”. Hij kent blijkbaar niet de wijze stelling: „prijzen zijn symptomen, geen oorzaken”. Hij vergelijkt met 1914, waar geen enkele reden voor is. Reeds vele grondstoffen en o.a. de scheepsvrachten staan op veel lager peil dan in 1914. Wij hebben ons nu aan te passen bij toestanden van 1935. In de samenstellende delen van de kostprijs zijn grote wijzigingen gekomen door technische en economische oorzaken en de wereldprijs gaf toen en geeft nu aan wat een volk voor iedere waar kan en mag betalen. Wat daar kunstmatig opgelegd wordt is geen correctie maar steun, zo men wil een kruk en moet als zodanig gevoeld worden.

Het kan onvermijdelijk zijn op krukken te lopen en de patiënt is gewoonlijk niet de schuldige. Maar voor zover die in het binnenland rondspoken, moeten zij bestreden worden. Dit zal niet geschieden, wanneer men in de waan leeft, dat aanpassing bereikt zal worden, zolang op grond van de rechtvaardigheidsoverwegingen van Mr. W. de prijsverhoudingen in de vrije markt kunstmatig „gecorrigeerd” moeten worden.

Er zijn zeer zeker ook industrieën, die door de contingentering op een werkbaar peil komen, zelfs winst maken, maar gewoonlijk slaagt de Regering wel in zijn opzet om de prijzen van de gecontingenteerde artikelen niet zo veel te doen oplopen, dat meer bereikt wordt dan het behoud van werkgelegenheid. De scheepvaartsteun waakt met pijnlijke zorg tegen winst uit steun. Volgens De Kroniek van Mr. Dr. A. Sternheim bedroegen de verliezen onzer rederijen in de laatste 3 jaren 19½, 44 en 16 miljoen gulden.

Daar de Regering de behoefte aan industrialisatie gevoelt — ons volk moet steeds meer in de industrie zijn bestaan vinden, want de landbouw is en blijft beperkt — is het zeer de vraag of hij dit doel bereikt, wanneer ook daarbij alle winst achterwege moet blijven zolang enige hulp wordt verleend. Dit toch zou voor goed iedere neiging wegnemen voor het particuliere kapitaal om weer mee te doen aan de industrie.

Na deze afdwaling weer terugkerend tot de hypotheken vrees ik, dat ik Mr. W. nog niet genezen heb van de verbeelding, dat de rente komt uit de opbrengst van de grond en de daarop verrichte arbeid. De opbrengst van de grond wordt uitgedrukt door de prijs van de tarwe, die te Rotterdam uit

Montreal of Buenos Aires of uit de Zwarte Zee wordt aangevoerd. De „correctie” van 4 of 5 gulden is steun uit belasting, drukkend op ons gehele niet-agrarisch bedrijfsleven. Pacht en rente worden daaruit betaald.

C. J. P. ZAALBERG.

WARENWET EN BEZUINIGING.

Dr. G. J. van Meurs schrijft ons:

Het artikel van Ir. W. H. van Leeuwen, onder bovenstaand opschrift voorkomend in dit Weekblad van 23 October 1935, noopt mij tot het maken van eenige opmerkingen.

De heer Van Leeuwen is teleurgesteld door het ongunstige Voorloopig Verslag, dat de Tweede Kamer heeft uitgebracht over het ontwerp eener nieuwe Warenwet. Hij tracht dit ontwerp nu tegenover de tegenstanders te verdedigen en hoopt op die wijze te bereiken, dat het in onveranderden vorm zal worden aangenomen.

Dit streven is den heer Van Leeuwen niet kwalijk te nemen. Ik zal dan ook niet vallen over zulke kleinigheden als deze, dat de schrijver in het voorstel *inkrimping* van een overheidsdienst ziet, terwijl het in werkelijkheid niets anders beoogt dan *opheffing* daarvan. Want het Rijk zal er toch niet op speculeeren, dat enkele groote gemeenten hun keuringsdienst geheel voor eigen rekening in stand zullen houden?

Het artikel van den heer Van Leeuwen wordt echter ontsierd door eenige minder juiste opmerkingen, die niet onweerlegd mogen blijven. In de eerste plaats deze: „Typeerend is ook, dat in 1918 bij het oorspronkelijk wetsontwerp de jaarlijksche kosten voor de uitvoering in totaal geraamd werden op f 600.000, terwijl dit bedrag in 1932 de f 1.700.000 overschreed en na bezuiniging voor 1935 nog f 1.320.000 geraamd moest worden.” De cijfers zijn juist, maar de indruk, dien zij op den ondeskundigen lezer bedoelen te maken, is onjuist. Immers de oorspronkelijke raming was gebaseerd op een bevolking van 6 (nu ruim 8) miljoen zielen; zij gold alleen voor de uitvoering van de „Voedselkeuringswet”, die, zooals bekend, tijdens de behandeling is uitgebreid tot „Warenwet”, en last not least, zij dateert uit het jaar 1917, toen salarissen, loonen en alle materiaalkosten nog nauwelijks boven het vooroorlogsche peil uitgingen. Het is waarlijk niet te verwonderen, dat, toen de keuringsdiensten eenmaal begonnen te werken, zij meer dan tweemaal zooveel bleken te kosten als het onder zoo geheel andere omstandigheden geraamde bedrag aangaf. De waarde van het geld was nu eenmaal geheel anders geworden.

Er moge hier of daar aan een enkelen keuringsdienst misschien eens een ambtenaar bij zijn gekomen, over het geheel genomen zijn de kosten tot 1934 practisch dezelfde gebleven of door salarisverlagingen, enz. zelfs verminderd en dit, terwijl de aan de keuringsdiensten opgelegde taak in den loop der jaren een belangrijke uitbreiding heeft ondergaan.

Sprekende over den drang, dien het bedrijfsleven op de Regering heeft uitgeoefend, om meer en meer artikelen onder de werking der Warenwet te brengen, zegt de heer Van Leeuwen: „Fanatici op keuringsgebied grepen dezen drang gaarne aan om hun bemoeiingssfeer en daarmee het gansche apparaat uit te breiden.”

Deze opmerking is volkomen onjuist. Het Wijnbesluit, het Kapokbesluit en andere op aandrang van den handel tot stand gekomen besluiten zijn waarlijk niet met enthousiasme door de keuringsdiensten ontvangen; deze hadden en hebben genoeg werk aan meer voor de hand liggende artikelen en zijn op uitbreiding van hun bemoeiingssfeer in het geheel niet gesteld. Maar één ding houde men goed in het oog: *verhoging van kosten heeft deze uitbreiding van de bemoeiing der keuringsdiensten niet met zich medegebracht.*

De verdeling van het land in „niet minder dan” 21 keuringskringen, waarvan 7 in Noord- en Zuid-

Holland, ziet de heer Van Leeuwen eveneens als een bewijs voor een te royalen opzet van de Warenkeuring. Maar hij ziet eenige belangrijke dingen over het hoofd: o.a. de groote verschillen in bevolkingsdichtheid van ons land. Want het aantal te controleren bedrijven is vrijwel evenredig met het aantal inwoners en het is dus volstrekt niet verwonderlijk, dat een groot aantal keuringsdiensten in het westen des lands gevestigd is. Verschillende centrale gemeenten zijn op korten afstand van elkaar gelegen, zeker, maar iedere centrale gemeente omvat een uitgestrekt keuringsgebied, dat van een andere centrale gemeente uit veel moeilijker te bewerken zou zijn. Er is in de Kamer indertijd ook op aangedrongen, de keuringskringen niet te groot te maken, opdat er een behoorlijk contact tusschen de gecontroleerden en den keuringsdienst zou zijn. Ook wilde de Regeering voortbouwen op wat gemeenten en provincies reeds tot stand hadden gebracht. Dit alles bracht mede, dat een aantal oude bestaande diensten gehandhaafd moest worden en men maakt er zich m.i. dan ook wel wat al te gemakkelijk af, in dit verband van „overweging van prestige en rivaliteit” te spreken. In Duitschland, met 64 millioen inwoners, werken 150 keuringsdiensten, ongeveer eenzelfde verhouding dus als bij ons; in Zwitserland zijn zelfs evenveel keuringsdiensten als in ons land, ofschoon het aantal inwoners de helft bedraagt.

Is het bedrijfsleven niet genegen, voor de bescherming, die het door de Warenwet tegen oneerlijke concurrentie geniet, een bescheiden bijdrage van gemiddeld *f* 5,— te betalen, maar wil het de controle in eigen hand houden, dan kan ik hiervoor tot op zekere hoogte waardeering hebben. Dat handelaren en producenten dan echter vele malen meer dan het genoemde bedrag zullen hebben op te brengen, staat m.i. vast. De heer Van Leeuwen informeerde maar eens naar de kosten van aansluiting van bakkerijen bij het Station voor Maalderij en Bakkerij, dat hij merkwaardigerwijze niet noemt.

Maar de schrijver zegt het zelf: een oppertoezicht van de Overheid op de particuliere controlestations moet er blijven en ook zullen er keuringsdiensten moeten zijn om de overgrote meerderheid van producenten en handelaren, die zich niet onder vrijwillige controle willen stellen, onder toezicht te houden. Het Honingcontrolestation controleert slechts een heel kleine fractie van allen honig, die hier te lande wordt verkocht, het Station voor Maalderij en Bakkerij heeft 1.5 pCt. van de bakkersbedrijven onder zijn toezicht!

Het resultaat van het streven van den heer Van Leeuwen zal dus waarschijnlijk zijn, dat zoo goed als alle keuringsdiensten moeten blijven, maar dat daarnaast controlestations voor honderd en één waren uit den grond worden gestampt, die alle een even noodlijdend bestaan zullen lijden als de stations, die het reeds nu van de vrijwillige controle moeten hebben.

Of wil de heer Van Leeuwen gedwongen vrijwillige (!) aansluiting? Maar dan wordt het verschil met het voorgestelde retributiestelsel alleen dit, dat hierbij de gemeenten de helft van de kosten betalen, het bedrijfsleven de andere helft volgens een nauwkeurig vast te stellen regeling, terwijl bij een gedwongen aansluiting bij particuliere stations het bedrijfsleven alles moet betalen en bovendien nog zijn aandeel in de kosten van het oppertoezicht, dat ook nu weer niet gemist kan worden. Van bezuiniging gesproken!

Op het gebied der warenkeuring baas in eigen huis zijn, klinkt erg mooi, maar als dit veel duurder uitkomt dan wanneer vadertje Staat er voor zorgt en als men tenslotte toch geen baas is, omdat de Staat — terecht — meent voorschriften te moeten geven, daar een goede warenkeuring toch voor het grootste deel van algemeen belang is, dan kan men de zaak m.i. beter gehéél aan den Staat overlaten en indien niet con amore, dan maar berustend — er een kleinigheid bijleggen voor de bescherming van zijn eigen handelsbelangen, waarvoor dan tevens gezorgd wordt.

Naschrift. Het is te betreuren, dat in een tijdperk, waarin wij de tering naar de nering moeten zetten, het artikel van Dr. Van Meurs de bevestiging levert van de in betreffende kringen bestaande meening, dat er op de uitvoering van de Warenwet niet te bezuinigen valt (retributie-heffing is natuurlijk geen werkelijke bezuiniging). Velen met mij zijn van tegenovergestelde meening. Als het „heilige moeten” er maar eenmaal is!

Om niet in herhaling te treden, beperk ik mij tot enkele opmerkingen bij punten uit bovenstaand betoog.

1. Het wetsontwerp houdt inderdaad gedeeltelijke opheffing der huidige *organisatie* in. Dit beteekent niet, dat de Overheid zich terugtrekt uit hare bemoeienis met de warenkeuring. Beoogd wordt te komen tot een bescheidener opbouw, die rekening houdt met de financieele mogelijkheden van thans.

2. Indien de raming van *f* 600.000 destijds gebaseerd was op vóóroorlogsche normen, dan geeft dit cijfer een prachtig richtsnoer voor de grenzen, waarbinnen de kosten moeten worden teruggebracht in een periode, waarin de goederenprijzen in de wereld weer tot vóóroorlogsch peil (of nog lager!) zijn gezakt en waarop dus ook dit deel der op de volkshuishouding drukkende „vaste lasten” teruggebracht moet worden.

3. De oorspronkelijke „Voedselkeuringswet” is uitgebreid tot de „Warenwet”. Dit zou een deel der hogere kosten moeten verklaren. Daarmede in tegenpraak is de opmerking: „verhoging van kosten heeft deze uitbreiding van de bemoeing der keuringsdiensten niet met zich medegebracht”. Trouwens, deze gecursiveerde zin zoude ook kunnen bevestigen, dat de opzet inderdaad veel te royaal is geweest!

4. Enkele door den handel gewenschte besluiten mogen zonder enthousiasme door de keuringsdiensten zijn aanvaard, daartegenover ligt nog te goed in mijn herinnering de felle actie, die o.a. door het toenmalige Verbond van Nederlandsche Fabrikantenverenigingen moest worden gevoerd om de bemoeienis van de Warenwet met allerlei industrieproducten binnen bepaalde grenzen terug te dringen.

5. Indien de 21 districten *destijds* tot stand kwamen op grond van den wensch „voort te bouwen op wat reeds bestond” en den aandrang „de keuringskringen niet te groot te maken”, bestaat *thans* de dringende noodzakelijkheid tot bezuiniging. Verwijzing naar Duitschland bewijst niet veel. Ook daar heeft de Overheid tijden van groote royaliteit gekend. In Zwitserland is de verbindingsmogelijkheid tusschen steden en districten door de aanwezigheid van voor het verkeer hinderlijke bergketens zeer beperkt.

6. Ik heb mij over *tegenwoordige* kosten van *bestaande* particuliere stations niet uitgesproken, omdat ik deze slechts als voorbeeld van den rechtsvorm heb aangehaald.

7. Mij ontgaat de conclusie, dat uit het door mij voorgestane systeem zou volgen, dat controlestations voor honderd en één waren uit den grond moeten worden gestampt. Ik heb juist betoogd, dat de keuring op het gebied van de eerlijkheid in den handel zéér centraal en voor vele bedrijfstakken vereenigd, op eenvoudige wijze kan worden verkregen. Dat dit het gezamenlijke bedrijfsleven minder behoeft te kosten dan de totale som der gewenschte retributies, blijf ik volhouden.

8. Men lette maar eens op, zoo onverhoopt het retributie-systeem mocht zegevieren, hoe dit er toe zal leiden, dat in werkelijkheid vele bedrijven een veelvoud van het zoo laag schijnende „gemiddelde” bedrag van *f* 5 te betalen zullen krijgen! Ook daarvoor meende ik in het bijzonder de industrie te mogen waarschuwen.

W. H. VAN LEEUWEN.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.
Ult. September 1935 (in Gulden).

Afdeling Ia Dir. belastingen.	Kohieren voor den dienst 1935 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorige dienst t. m. dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de kohieren afgeschreven	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	10.038.280	19.230	10.019.049	9.765.098
Inkomst.bel. b)	51.919.804	1.208.172	50.711.633	46.767.871
Vermogensbel. c)	13.556.760	111.046	13.445.714	13.504.540
Verdedig.bel. I	7.930.052	89.702	7.840.350	8.368.198
Bel. v. d. doodehd.	1.340.547	4.759	1.335.788	—
Totalen..	84.785.443	1.432.909	83.352.534	78.405.707

a) $\frac{1}{4}$ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.

b) Hoofdsom + procenten³⁾ c) Hoofdsom + procenten⁴⁾.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{2}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1935/1936 en $\frac{1}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1934/1935.

²⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{2}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1934/1935 en $\frac{1}{3}$ gedeelte van het belastingdienstjaar 1933/1934.

³⁾ Ten behoeve van het belastingdienstjaar 1934/1935 werden 20, ten behoeve van het belastingdienstjaar 1935/1936 worden 60—78 procenten geheven.

⁴⁾ Ten behoeve van het belastingdienstjaar 1934/1935 werden 55, ten behoeve van het belastingdienstjaar 1935/1936 worden 75 procenten geheven.

Afdeling Ib Overige middelen.	Sept. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeen- komstige periode 1934
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmel.	321.100	9.590.196	10.593.052
Rechten op den invoer	7.702.369	65.111.638	58.807.985
Statistiekrecht	146.638	1.196.281	1.334.304
Accijns op zout	137.393	1.582.106	1.510.501
Accijns op geslacht	495.811	4.072.586	4.769.548
Accijns op wijn	504.467	1.934.315	2.125.363
Accijns op gedistill.	2.146.877	20.625.163	22.120.621
Accijns op bier	847.190	6.338.188	7.585.915
Accijns op suiker	5.152.293	39.874.976	38.946.500
Accijns op tabak	2.725.298	26.106.777	23.014.322
Bel. op gouden en zilverw.	38.903	353.872	367.862
Omzetbelasting	5.076.128	44.390.240	37.179.858
Couponbelasting	310.720	4.095.170	3.039.898
Recht. en boeten v. zegel	1.120.030	12.406.057	12.953.368
Recht. en boet. v. registr.	636.769	8.071.195	8.394.507
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overliden en v. schenking	2.431.879	25.665.893	24.787.358
Opbrengst d. loodsgelden	223.326	2.205.820	2.735.894
Totalen...	30.017.191	273.620.473	260.266.657

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. f 185.152 (Beursbel.). ²⁾ Id. f 2.387.489.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS:

Motorrijtuigenbelasting	1.112.466	16.940.455	11.571.888
Rijwielbelasting	122.945	7.558.955	7.381.035
Totaal	1.235.411	24.499.410	18.952.923

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	20/26 Oct. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	20/26 Oct. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	1935	1934
Tarwe	20.165	808.846	1.146.278	245	16.501	29.755	825.347	1.176.033
Rogge	5.628	189.320	355.286	—	701	15.257	190.021	370.543
Boekweit	669	17.003	18.571	—	—	—	17.003	18.571
Mais	17.005	644.603	766.719	—	98.977	193.785	743.580	960.504
Gerst	28.700	283.078	306.114	—	24.781	43.755	307.859	349.869
Haver	2.825	123.501	105.222	—	1.660	3.195	125.161	108.417
Lijnzaad	900	150.532	183.868	200	288.199	200.626	438.731	384.066
Lijnkoek	2.500	40.402	58.041	—	—	25	40.402	58.066
Tarwemeel	501	16.197	17.408	305	5.147	2.821	21.344	20.229
Andere meelsoorten	1.028	26.691	48.404	125	2.769	5.977	29.460	54.381

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1934.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1934 tot en met de maand Sept. 1935
Grondbelasting. ($\frac{1}{4}$ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	9.735.000	9.721.889
Inkomstenbelasting (hoofdsom + 20 procenten).	54.880.000 *)	60.548.585
Vermogensbelasting (hoofdsom + 55 procenten).	17.515.000 *)	17.831.232
Verdedigingsbel. I	11.700.000	9.153.552
Belasting v. d. doode hand	3.000.000	1.284.247
Divid.- en tantiëmelasting.	12.240.000	13.192.622
Rechten op den invoer	86.462.500 *)	82.190.127
Statistiekrecht	1.800.000	1.768.807
Accijns op zout	2.300.000	2.122.326
Accijns op geslacht	6.500.000	6.195.266
Accijns op wijn	2.340.000	2.718.588
Accijns op 't gedistilleerd	33.000.000	30.344.425
Accijns op bier	11.815.000	10.201.836
Accijns op suiker	62.200.000	52.923.980
Accijns op tabak	31.000.000	31.341.348
Belast. op gouden en zilverw.	600.000	497.374
Omzetbelasting	81.500.000	54.416.670
Couponbelasting	5.400.000 *)	4.116.856
Rechten en boeten van zegel	15.860.000	17.509.253
Rechten en boeten v. registr.	10.000.000	11.302.456
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overliden en v. schenking	30.400.000	34.840.211
Opbrengst der loodsgelden	3.500.000	3.629.940
Totalen...	493.747.500	457.851.590

*) Nader gewijzigd ingevolge de wet van 27 December 1934 (Stbl. No. 683) houdende wijziging van de Middelenwet van het dienstjaar 1934.

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.
Dienst 1935/1936.

	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Sept. 1935
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom)	9.840.000	9.967.043
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	20.500.000	21.900.033
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig procenten op de hoofdsom)	13.525.000	8.720.522
Vermogensbelasting (twintig procenten op de hoofdsom)	2.260.000	1.301.484
Inkomstenbelasting (tien procenten op de hoofdsom)	5.100.000	2.843.347
Totaal.....	51.225.000	44.732.429

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1934/1935 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Sept. 1935	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1933/34 tot en met de zelfde maand van 1934
Gemeente.f.belast. . .	55.295.577	59.626.249
Tijd. opc. o. d. gem.f.b.	20.899.773	22.838.639
Op. verm. t. get. v. 50	5.470.947	5.783.933
Tijd. opc. o. d. verm.b.	3.282.568	3.470.360

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. Bk. { Disc Wissels. 4 1/2 22 Oct. '35	Lissabon 5 13 Dec. '34
Bel. Binn. Eff. 5 22 Oct. '35	Londen 2 50 Juni '32
Vrsch. in R.C. 5 22 Oct. '35	Madrid 5 9 Juli '35
Athene 7 14 Oct. '33	N.-York F.R.B. 1 1/2 1 Feb. '34
Batavia 4 1 Juli '35	Oslo 3 1/2 22 Mei '33
Belgrado 5 1 Febr. '35	Parijs 3 8 Aug. '35
Berlijn 4 22 Sept. '32	Praag 3 1/2 25 Jan. '33
Boekarest 4 28 Aug. '35	Pretoria 3 1/2 15 Mei '33
Brussel 2 16 Mei '35	Rome 5 9 Sept. '35
Budapest 4 28 Aug. '35	Stockholm .. 2 1/2 1 Dec. '33
Calcutta 3 1/2 16 Febr. '33	Tokio 3.65 2 Juli '33
Dantzig 5 21 Oct. '35	Weenen 3 1/2 10 Juli '35
Helsingfors 4 3 Dec. '34	Warschau... 5 26 Oct. '33
Kopenhagen 3 1/2 22 Aug. '35	Zwits. Nat. Bk. 2 1/2 3 Mei '35

OPEN MARKT

	1935				1934	1933	1914
	26 Oct.	21/26 Oct.	14/19 Oct.	7/12 Oct.	22/27 Oct.	23/28 Oct.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	3 1/2-3/4	3 1/2-4 1/4	4 1/2-5 1/2	5 1/4-5 1/8	1/2	3 1/2-1/2	3 1/2-3 1/4
Londen Daggeld...	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1 1/2-2
Berlijn Daggeld...	3	3	3-1/4	3-1/2	3 1/2-5 1/2	4 1/4-5 1/2	—
New York Partic. disc. 1)	1/4	1/4	1/4	1/4	1	3/4	1 1/4-2 1/4

1) Koers van 25 Oct. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
22 Oct. 1935	1.47 3/8	7.23 3/8	59.25	9.71 1/2	24.80 1/2	100 5/16
23 " 1935	1.47 1/2	7.25 1/4	59.31	9.72 1/4	24.81 1/2	100 1/16
24 " 1935	1.47 3/8	7.25	59.27 1/2	9.71 1/2	24.79	100 5/16
25 " 1935	1.47 3/8	7.23 3/8	59.29	9.71 1/4	24.80 1/2	100 1/16
26 " 1935	1.47 3/8	7.24	59.30	9.71	24.80 1/2	100 5/16
28 " 1935	1.47 5/16	7.24	59.26	9.71	24.80 1/2	100 5/16
Laagste d.w. 1)	1.47	7.23	59.20	9.70 1/2	24.76	99 3/4
Hoogste d.w. 1)	1.47 3/8	7.26	59.35	9.72 3/4	24.85	100 3/8
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
22 Oct. 1935	47.92	—	6.11	1.15	11.97 1/2	20.12 1/2
23 " 1935	47.94	—	6.11	1.15	11.99	20.15
24 " 1935	47.92	—	6.11	1.15	11.97 1/2	20.15
25 " 1935	47.88	—	6.11	1.15	11.97 1/2	20.15
26 " 1935	48.85	—	6.11	1.15	—	—
28 " 1935	47.89	—	6.10	1.15	11.97 1/2	20.12 1/2
Laagste d.w. 1)	47.80	27.90	6.07 1/2	1.10	11.90	20.05
Hoogste d.w. 1)	48.—	28.—	6.13 1/2	1.20	12.05	20.25
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopen- hagen *)	Oslo *)	Hel- sing- fors 1)	Buenos- Aires 1)	Mon- treal 1)
22 Oct. 1935	37.40	32.37 1/2	36.45	3.19	40 1/4	1.45 1/4
23 " 1935	37.45	32.42 1/2	36.50	3.20	40 1/4	1.45 3/8
24 " 1935	37.40	32.40	36.45	3.21	40 1/4	1.45 3/8
25 " 1935	37.35	32.35	36.40	3.21	40 1/4	1.45 3/8
26 " 1935	37.35	32.25	36.40	3.20	40 1/4	1.45 3/8
28 " 1935	37.40	32.35	36.40	3.20	40 1/8	1.45 1/2
Laagste d.w. 1)	37.20	32.15	36.20	3.16	39 3/4	1.44 3/4
Hoogste d.w. 1)	37.55	32.55	36.60	3.22 1/2	40 1/2	1.45 3/4
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.4878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
22 Oct. 1935	4,91 3/8	6,59 3/8	40,25	67,87
23 " 1935	4,92 1/8	6,59 1/4	40,24	67,85
24 " 1935	4,91 3/8	6,59 3/8	40,25	67,91
25 " 1935	4,91 3/8	6,59 1/4	40,25	67,88
26 " 1935	4,91 3/8	6,59 3/8	40,25	67,88
28 " 1935	4,91 3/8	6,59 1/4	40,24	67,92
29 Oct. 1934	4,96 3/8	6,59 3/8	40,28	67,72
Muntpariteit..	4,86	3,90 3/8	23,81 1/4	40 3/8

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings- eenheden	12 Oct. 1935	19 Oct. 1935	21/26 Oct. 1935 Laagste	26 Oct. 1935 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 3/8	97 3/8
Athene	Dr. p. £	514	514	515	516
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10	1/10 1/2	1/10 1/2	1/10 1/2
Budapest ...	Pen. p. £	16 1/2	16 1/2	16 1/2	16 1/2
Buenos Aires 1)	p. peso p. £	18.05	18.05	18.00	18.10
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/8	1/6 1/8	1/6 3/32	1/6 5/32
Constantin..	Piast. p. £	612	613	612	613
Hongkong ...	Sh. p. \$	2 0 3/8	2/0 3/8	1/10 3/4	2/0 1/2
Kobe	Sh. p. yen	1/21 1/33	1/23 1/64	1/2	1/23 1/32
Lissabon....	Escu. p. £	110 1/2	110 1/2	109 3/8	110 3/8
Mexico	\$ per £	17 3/4	17 3/4	17 3/4	17 3/4
Montevideo 2)	d. per £	21	21	21	22 1/4
Montreal ..	\$ per £	4.97 1/2	4.98 1/2	4.97 1/4	4.99
Riod. Janeiro 3)	d. per Mil.	2 1/16	2 23/32	2 3/4	2 23/32
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/6 1/4	1/5 19/16	1/4	1/6
Singapore ..	id. p. \$	2,4 1/2	2,4 1/2	2/4	2/4 1/2
Valparaiso 4)	\$ per £	121	125	119	125
Warschau ..	Zl. p. £	26	26 1/2	25 3/4	26 3/4

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke importeurs hebben te betalen, 1 Oct. 17.02. 2) Offic. not. 10 Oct. 39 3/4; 18 Oct. 39 1/16; 19 Oct. 39 3/4. 3) Id. 11 Mrt. 4 1/4. 4) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

	Londen 1) (N. York 2))	Londen
22 Oct. 1935..	29 5/16	65 3/8
23 " 1935..	29 5/16	65 3/8
24 " 1935..	29 5/16	65 3/8
25 " 1935..	29 5/16	65 3/8
26 " 1935..	29 5/16	65 3/8
28 " 1935..	29 5/16	65 3/8
29 Oct. 1934..	23 3/4	52 3/4
27 Juli 1914..	24 15/16	59
22 Oct. 1935....	141/7	141/7
23 " 1935....	141/4 1/2	141/3 1/2
24 " 1935....	141/6 1/2	141/6 1/2
25 " 1935....	141/6	141/6
26 " 1935....	141/6	141/6
28 " 1935....	141/6	141/6
29 Oct. 1934....	140/7	140/7
27 Juli 1914....	84/10 3/4	84/10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in g. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen.	15 Oct. 1935	23 Oct. 1935
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	—	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschotten op ultimo Septemb. 1935 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op. op die belastingen en op de vermogensbelasting	f 218.940,71	f 252.562,81
Voorshotten aan Ned.-Indië	126.895.363,22	127.519.712,99
Idem aan Suriname	12.909.215,85	12.807.919,91
Idem aan Curaçao	1.017.320,09	613.087,16
Kasvord.weg. credietverst. a/h. buitenl. Saldo der postrek. v. Rijkscomptablen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds 1)	123.541.476,86	121.734.086,95
Vord. op andere Staatsbedrijven 1)	23.926.622,11	33.418.299,90
Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgeld- leeningen aan gemeenten (saldo)	38.729.167,26	38.844.167,26
	36.483.735,28	36.708.735,28

Verschotten	15 Oct. 1935	23 Oct. 1935
Voorshot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Voorsch. d. De Ned. Bk. i. rek. crt. verstr. Schuld a. d. Bank v. Ned. Gem.	f 14.639.400,83	f 15.000.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	1.013.356,40
Schatkistpromessen in omloop	387.587.000,—	387.587.000,—
w.v. rechtstr. bij De Ned. Bank gepl.	149.140.000,—	149.140.000,—
Zilverbons in omloop	10.000.000,—	10.000.000,—
Schuld op ultimo September 1935 a. d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting..	1.207.948,50	1.206.291,50
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1)	508.321,82	409.624,87
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	57.520.179,87	60.456.125,34
Id. aan diverse instellingen 1)	120.043.833,14	120.039.271,96

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen:	19 Oct. 1935	26 Oct. 1935
Saldo Javasche Bank	f 5.000,—	f 4.069.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst Betaalmiddelen in 's Lands kas	288.000,—	329.000,—
	61.612.000,—	—
Verschotten:		
Voorshot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkistpromessen	127.029.000,—	128.028.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank. Voorshot van de Javasche Bank	688.000,—	688.000,—
	778.000,—	646.000,—

SURINAAMSCH BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opelsch. schulden	Discont.	Div. reke-ningen 1)
28 Sept. 1935..	801	1.173	471	564	1.700
21 " 1935..	796	1.011	463	560	1.687
14 " 1935..	796	1.053	468	562	1.728
7 " 1935..	797	1.121	464	560	1.709
30 Aug. 1935..	803	1.185	395	559	1.720
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

STATISTISCH OVERZICHT

		GRANEN EN ZADEN								TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH					
		TARWE 80 kg La Plata loco Rotterdam/A'dam per 100 kg.		ROGGE 74 kg Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 kg.		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 kg.		GERST 62/63 kg Z.-Russische loco Rotterdam/A'dam per 2000 kg.		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 kg.		DRUIVEN Black Alicante per kg Westland		TOMATEN A per 100 kg Westland		BLOEM-KOOL le soort p. 100 st. Grootebroek. 5)		RUND-VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam		VARKENS-VLEESCH (versch) per 100 kg Rotterdam	
		fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%
1925		17.20	100.0	13.07 ⁵	100.0	231.50	100.0	236.00	100.0	462.50	100.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926		15.90	92.4	11.75	89.9	174.25	75.3	196.75	83.4	360.50	77.9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927		14.75	85.8	12.47 ⁵	95.4	176.00	76.0	237.00	100.4	362.50	78.4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928		13.47 ⁵	78.3	13.15	100.6	226.00	97.7	228.50	96.8	363.00	78.5	0.80	100.0	20.0	100.0	14.80	100.0	93.00	100.0	77.50	100.0
1929		12.25	71.2	10.87 ⁵	83.2	204.00	88.1	179.75	76.2	419.25	90.6	0.64	80.0	16.00	80.0	17.23	116.4	96.40	103.7	120.2	120.2
1930		9.67 ⁵	56.3	6.22 ⁵	47.6	136.75	59.1	111.75	47.4	356.00	77.0	0.62	77.5	20.00	100.0	14.22	96.1	108.00	116.1	72.90	94.1
1931		5.55	32.3	4.55	34.8	84.50	36.5	107.25	45.4	187.00	40.4	0.49	61.3	14.50	72.5	7.54	50.9	88.00	94.6	48.00	61.9
1932		5.22 ⁵	30.4	4.62 ⁵	35.4	77.25	33.4	100.75	42.7	137.00	29.6	0.41	51.3	11.50	57.5	9.92	67.0	61.00	65.6	37.50	48.4
1933		5.02 ⁵	29.2	3.55	27.2	68.50	29.6	70.00	30.0	148.00	32.0	0.31	38.8	8.21	41.1	6.69	45.2	52.00	55.9	49.50	63.9
1934		3.67 ⁵	21.4	3.32 ⁵	25.4	70.75	30.6	75.75	32.1	142.50	30.8	0.27	33.8	5.53	27.7	8.26	55.8	61.50	66.1	46.65	60.2
Jan. 1934		4.75	27.6	3.10	23.7	65.25	28.2	58.00	24.6	144.25	31.2	—	—	—	—	—	—	62.50	67.2	53.75	69.4
Febr. 1934		3.40	19.8	2.77 ⁵	21.2	65.25	28.2	58.50	24.8	133.00	28.8	—	—	—	—	—	—	63.00	67.7	53.50	69.0
Maart 1934		3.25	18.9	2.72 ⁵	20.8	70.75	30.6	58.75	24.9	132.00	28.5	—	—	—	—	—	—	61.75	66.4	50.50	65.2
April 1934		3.20	18.6	2.70	20.7	70.50	30.5	56.75	24.0	136.50	29.5	—	—	—	—	—	—	63.50	68.3	49.12 ⁵	63.4
Mei 1934		3.32 ⁵	19.2	2.87 ⁵	21.9	62.00	26.8	63.00	26.7	154.50	33.4	—	—	—	—	—	—	65.75	70.7	47.50	61.3
Juni 1934		3.67 ⁵	21.4	3.17 ⁵	24.3	65.00	28.1	74.75	31.7	156.50	33.8	—	—	—	—	—	—	63.25	68.0	43.75	56.5
Juli 1934		3.80	22.1	3.30	25.3	71.50	30.9	78.75	33.4	151.25	32.7	—	—	—	—	—	—	63.00	67.7	44.62 ⁵	57.6
Aug. 1934		4.37	25.4	4.27 ⁵	32.7	83.25	36.0	93.50	39.6	159.25	34.4	0.35	43.8	5.89	29.5	—	—	63.95	68.8	43.30	55.9
Sept. 1934		4.00	23.3	4.15	31.7	77.25	33.4	93.25	39.5	145.50	31.5	0.25	31.3	2.02	10.1	11.21	75.7	63.55	68.3	42.62 ⁵	55.0
Oct. 1934		3.50	20.3	3.70	28.3	69.50	30.0	93.50	39.6	135.25	29.2	0.21	26.3	5.92	29.6	6.19	41.8	60.70	65.3	42.12 ⁵	54.4
Nov. 1934		3.50	20.3	3.45	26.4	71.25	30.8	89.25	37.8	127.75	27.6	—	—	—	—	7.37	49.8	53.75	57.8	44.50	57.4
Dec. 1934		3.45	20.1	3.55	27.2	76.25	32.9	91.00	38.6	134.00	29.0	—	—	—	—	—	—	53.15	57.2	44.65	57.6
Jan. 1935		3.30	19.2	3.52 ⁵	27.0	74.25	32.1	89.25	37.8	137.25	29.7	—	—	—	—	—	—	53.62 ⁵	57.7	45.62 ⁵	58.9
Febr. 1935		3.20	18.6	3.37 ⁵	25.8	68.00	29.4	71.25	30.2	124.25	26.9	—	—	—	—	—	—	51.90	55.8	47.55	61.4
Maart 1935		3.20	18.6	3.07 ⁵	23.5	67.75	29.3	64.00	27.1	120.50	26.1	—	—	—	—	—	—	51.40	55.3	51.20	66.1
April 1935		4.07 ⁵	23.7	2.95	22.6	70.75	30.6	66.75	28.0	125.00	27.0	—	—	—	—	—	—	51.92 ⁵	55.8	50.25	64.8
Mei 1935		4.05	23.5	2.90	22.2	59.90	25.9	67.25	28.5	125.50	27.1	—	—	—	—	—	—	50.80	54.6	48.50	62.6
Juni 1935		4.02	23.4	2.90	22.2	57.50	24.8	75.00	31.8	124.25	26.9	—	—	—	—	—	—	48.00	51.6	46.12 ⁵	59.5
Juli 1935		3.92 ⁵	22.8	2.55	19.5	54.50	23.5	66.75	28.3	124.50	26.9	—	—	10.19	50.9	—	—	48.00	51.6	47.37 ⁵	61.1
Aug. 1935		4.25	24.7	2.62 ⁵	20.1	55.25	23.9	64.50	27.3	132.25	28.6	0.42	52.5	7.29	36.5	—	—	44.80	48.2	52.55 ⁵	67.8
Sept. 1935		4.75	27.6	3.00	22.9	55.75	24.1	64.50	27.3	139.50	30.2	0.27	33.8	4.45	22.3	6.60	44.6	43.37 ⁵	46.6	56.62 ⁵	73.1
7 Oct. 1935		5.20	30.2	3.45	26.4	60.50	26.1	72.00	30.5	150.00	32.4	0.20	25.0	3.20	16.0	9.56	64.6	44.00	47.3	64.50 ⁵	83.2
14 Oct. 1935		5.00	29.1	3.40	26.0	58.50	25.3	66.00	28.0	145.00	31.4	0.21	26.3	3.55	17.8	11.00	74.3	49.70	52.7	68.50 ⁵	88.4
21 Oct. 1935		4.85	28.2	3.30	25.3	57.00	24.6	61.50	26.1	138.50	29.9	0.19	23.8	3.50	27.5	10.92	73.8	45.30 ⁵	48.7	64.50 ⁵	83.2
28 Oct. 1935		4.75	27.6	3.20	24.5	55.00	23.8	59.00	25.0	137.00	29.6	—	—	—	—	—	—	46.30 ⁵	48.7	61.00 ⁵	78.7

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74½ kg Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 4) Tot Canada. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata. 5) De jaren 1928 en 1929 Broek op Langendijk. 6) 5 Oct. 7) 12 Oct.

		MINERALIEN						TEXTIELGOEDEREN						DIVERSEN					
		STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerfolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 kg.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m 33.99 Bé s.g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/66 ⁵ \$cts. per U.S. gallon		KATOEN			WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.		WOL gekamde Australische, Crossbred Colo- nial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.		KOE- HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK- SALPETER Gld. per 100 kg netto		
		fl.	%	\$	%	\$cts.	%	fl.	%	pence	%	pence	%	pence	%	fl.	%	fl.	%
1925		10.80	100.0	1.68	100.0	14.86	100.0	23.25	100.0	29.27	100.0	9.35	100.0	55.00	100.0	34.70	100.0	12.00	100.0
1926		17.90	165.7	1.89	112.5	13.65	91.9	17.55	75.5	16.24	55.5	6.30	67.4	47.25	85.9	24.75	83.9	28.46	82.0
1927		11.25	104.2	1.30	77.4	14.86	100.0	17.50	75.3	16.78	57.3	7.27	77.8	48.50	88.2	26.50	89.8	40.43	116.5
1928		10.10	93.5	1.20	71.4	9.98	67.2	20.00	86.0	19.21	65.6	7.51	80.4	51.50	93.6	30.50	103.4	47.58	137.1
1929		11.40	105.6	1.23	73.2	10.00	67.3	19.15	82.4	17.05	58.2	6.59	70.5	39.00	70.9	25.25	86.5	32.25	92.9
1930		11.35	105.1	1.12	66.7	8.77	59.0	13.55	58.3	12.00	41.0	3.92	41.9	26.75	48.6	16.25	55.1	25.36	73.1
1931		10.05	93.1	0.58	34.5	5.04	33.9	8.60	37.0	7.33	25.0	3.08	33.0	21.50	39.1	12.00	40.7	18.65	53.7
1932		8.00	74.1	0.81	48.2	4.50	30.3	6.45	27.0	5.21	17.8	3.11	33.3	16.00	29.1	8.50	28.8	11.15	32.1
1933		7.00	64.8	0.45	26.8	3.61	24.3	6.75	29.0	5.13	17.5	2.78	29.7	19.25	35.0	9.50	32.2	13.26	38.2
1934		6.20	57.4	0.63	37.5	2.88	19.4	7.35	31.6	5.32	18.2	2.68	28.7	19.25	35.0	10.25	34.7	12.07	34.8
Jan. 1933		7.05	65.3	0.53	31.5	4.16	28.0	6.15	26.5	5.13	17.5	2.95	31.6	15.75	28.6	8.25	28.0	11.50	33.1
Febr. 1933		7.20	66.7	0.38	22.6	3.97	26.7	6.10	26.2	4.98	17.0	2.78	29.7	15.50	28.2	8.25	28.0	10.38	29.9
Maart 1933		7.25	67.1	0.38	22.6	3.87 ⁵	26.1	6.40	27.5	4.97	17.0	2.77	29.6	15.25	27.7	7.75	26.3	10.75	31.0
April 1933		7.25	67.1	0.37	22.0	3.67	24.7	6.65	28.6	5.18	17.7	2.68	28.7	15.75	28.6	7.75	26.3	11.25	32.4
Mei 1933		7.15	66.2	0.23 ⁵	14.0	2.95	19.9	7.30	31.4	5.60	19.1	3.07	32.8	17.00	30.9	8.25	28.0	12.25	35.3
Juni 1933		7.15	66.2	0.25 ⁵	15.2	3.02	20.3	7.85	33.8	5.85	20.0	3.25	34.8	18.50	33.6	9.00	30.5	15.75	45.4
Juli 1933		7.05	65.3	0.41	24.4	3.33	22.4	7.60	32.7	5.76	19.7	3.20	34.2	20.75	37.7	9.75	33.1	16.00	46.1
Aug. 1933		6.95	64.4	0.37	22.0	3.37	22.7	6.90	29.7	5.39	18.4	2.91	31.1	20.75	37.7	9.75	33.1	14.75	42.5
Sept. 1933		6.85	63.4	0.52	31.0	3.50	23.6	6.60	28.4	4.70	16.1	2.54	27.2	21.50	39.1	10.50	35.6	15.13	44.1
Oct. 1933		6.60	61.1	0.66	39.3	4.04	27.2	6.40	27.5	4.55	15.5	2.48	26.5	20					

GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

ZUIVEL EN EIERN										METALEN													
BOTER per kg Leeuwarder Comm. Noteering		BOTER p. kg Heffing Crisis Zuivel-Centr.		KAAS Edammer Alkmaar Fabrieks-kaas kl. m/merk per 50 kg.		EIERN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.		KOPER Standaard Locoprijzen Londen per Eng. ton		LOOD Locoprijzen Londen per Eng. ton		TIN Locoprijzen Londen per Eng. ton		IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middleb. per Eng. ton		GIETERIJ-IJZER (Lux III) p. Eng. t. f.o.b. Antwerpen		ZINK Locoprijzen Londen per Eng. ton		GOUD cash Londen per ounce fine		ZILVER cash Londen per Standard Ounce	
f.	o/o	f.	o/o	f.	o/o	f.	o/o	£	o/o	£	o/o	£	o/o	Sh.	o/o	sh.	o/o	£	o/o	sh.	o/o	pence	o/o
1925	2,31	100,0	—	56,—	100,0	9,15	100,0	62.1/6	100,0	36.8/6	100,0	261.17/-	100,0	73/-	100,0	67/-	100,-	36.3/6	100,-	85/6	100,-	32 1/2	100,0
1926	1,98	85,7	—	43.15	77,1	8,15	88,8	58.1/6	93,5	31.1/6	85,3	290.17/6	111,1	86/6	118,5	68/8	34.2/6	94,3	85/-	99,5	28 1/2	89,3	
1927	2,03	87,9	—	43.30	77,3	7,96	86,7	55.14/-	89,7	24.4/-	66,4	290.4/-	110,8	73/-	100,0	64/6	96,3	28.10/-	78,8	85/-	99,5	26 3/4	83,3
1928	2,11	91,3	—	48.05	85,8	7,99	87,0	63.16/-	102,8	21.1/-	57,8	227.5/-	86,8	66/-	90,4	62/8	93,5	25.5/6	69,9	85/-	99,5	26 1/2	81,1
1929	2,05	88,7	—	45.40	81,1	8,11	88,3	75.14/-	121,9	23.5/-	63,8	203.15/6	77,8	70/6	96,6	68/9	102,6	24.17/6	68,8	85/-	99,5	24 7/8	76,2
1930	1,66	71,9	—	38.45	68,7	6,72	73,2	54.13/-	88,0	18.1/6	49,6	142.5/-	54,3	67/-	91,8	59/6	88,8	16.17/-	46,6	85/-	99,5	17 1/2	55,4
1931	1,34	58,0	—	31.30	56,9	5,35	58,3	36.51/-	58,4	12.11/-	33,1	110.1/-	42,0	55/-	75,3	47/6	70,9	11.10/6	31,9	92/6	108,2	13 3/4	41,6
1932	0,94	40,7	—	22.70	40,5	4,14	45,1	22.17/-	36,8	8.12/-	23,6	97.2/-	37,1	42/-	57,5	37/-	55,2	9.16/-	27,1	118/-	138,0	12 7/8	40,1
1933	0,61	26,4	0,96	20.20	36,1	3,71	40,4	22.2/6	35,6	7.17/6	21,6	131.18/-	50,4	41/-	56,2	35/-	52,2	10.12/6	29,4	124 7/8	145,8	12 3/8	38,5
1934	0,45	19,5	—	18.70	33,4	3,45	37,6	18.14/6	30,2	6.15/6	18,6	141.19/6	54,2	40/-	54,8	33/7	50,1	8.9/-	23,4	137 7/8	161,0	13 1/2	40,7

1925 tot 1929 K.G. La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 1928 Matting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3 Oct. 9) 26 Oct. 10) 3 Oct. 11) 10 Oct. 12) 17 Oct. 13) 24 Oct. 14) 4 Oct. 15) 11 Oct. 16) 18 Oct. 17) 25 Oct.

BOUWMATERIALEN KOLONIALE PRODUCTEN

	VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finland per standaard van 4.672 M ³ .			S T E E N E N		CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland	COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam	KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 kg.	RUBBER Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.	SUIKER Witte kristal-suiker loco R'dam/A'dam per 100 kg.	THEE Af. N.-I. theev. A'dam gem. pr. Java- en Sumatrathee p. 1/2 kg.	INDEXCIJFER						
	f.	o/o	f.	o/o	binnenmuur per 1000 stuks							buitenmuur per 1000 stuks	Grondstoffen	Koloniale producten				
1925	159,75	100	15,50	100,-	19,-	42/6	100,0	35,87	100,0	211,625	100,0	18,75	100,0	84,5	100,0	100,0	100,0	
1926	153,50	96,1	15,75	101,6	19,50	102,6	99,1	115,3	34,-	90,8	55,375	90,2	17,50	93,3	84,25	100,0	98,0	102,6
1927	160,50	100,5	14,50	93,5	18,50	97,4	68,5	160,0	32,62	94,8	46,875	76,4	19,12	102,0	82,75	97,9	87,5	109,1
1928	151,50	94,8	12,-	77,4	18,50	97,4	57,3	134,9	31,87	88,9	49,625	80,9	10,75	84,5	75,25	89,1	84,6	97,4
1929	146,00	91,4	14,-	90,3	21,25	111,8	45,10	107,9	27,37	76,3	50,75	82,7	-10,25	28,8	69,25	82,0	81,9	85,5
1930	141,50	88,6	12,50	80,6	20,75	109,2	34,11	82,2	22,62	63,1	32	52,1	-15,875	16,5	9,60	51,2	60,75	71,8
1931	110,75	69,3	10,25	66,1	20,25	106,6	22,5	52,8	15,37	42,9	25	40,7	-3	8,4	42,7	42,50	50,3	46,8
1932	69,00	43,2	9,25	59,7	15,-	78,9	19,6	45,9	13,-	36,2	24	39,1	-1,75	4,9	6,32	33,7	28,25	33,4
1933	73,50	46,0	10,-	64,5	12,75	67,1	15,4	36,0	9,30	25,9	21,10	34,2	-12,25	6,3	5,52	29,5	32,75	38,7
1934	76,50	47,9	8,50	54,8	10,50	53,3	13,6	31,8	6,90	19,2	16,80	27,4	-13,875	10,9	4,07	21,7	40	47,3

Alle Pondennoteringen vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend; de Dollarnoteringen vanaf 20 April '33 zijn in verhouding van de depreciatie van Dollar t.o.v. den Gulden verlaagd.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 28 October 1935.

		Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f Bijbnk. „ Ag.sch. „	44.884.340,82 1.814.925,15 4.552.718,68	f	51.251.984,65
Papier o. h. Buitentl. in disconto				—
Idem eigen portef.	f	1.074.500,—		—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.				1.074.500,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f Bijbnk. „ Ag.sch. „	95.957.160,22 ¹⁾ 5.145.595,73 39.317.779,92	f	140.420.535,87
Op Effecten	f	135.400.456,48 ¹⁾		—
Op Goederen en Spec.		5.020.079,39		140.420.535,87 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk				15.000.000,—
Munt, Goud	f	137.597.115,—		—
Muntmat., Goud		451.181.538,71		—
	f	588.778.653,71		—
Munt, Zilver, enz.		21.218.836,67		—
Muntmat., Zilver		—		609.997.490,38 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		39.591.084,58		—
Gebouwen en Meub. der Bank		4.600.000,—		—
Diverse rekeningen		9.432.324,40		—
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5'32, S. No. 221)		15.486.148,55		—
	f	886.854.068,43		—
		Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—		—
Reservefonds		4.049.884,01		—
Bijzondere reserve		5.675.000,—		—
Pensioenfonds		9.894.958,89		—
Bankbiljetten in omloop		788.944.475,—		—
Bankassignatiën in omloop		132.566,90		—
Rek.-Cour. saldo's: { Het Rijk	f	—		—
{ Anderen		54.484.076,65		54.484.076,65
Diverse rekeningen		3.673.106,98		—
	f	886.854.068,43		—

Beschikbaar metaalsaldo	f	273.654.970,87
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is		684.137.430,—
Schatkispapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht		10.000.000,—
1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f	71.153.775,—
2) Waarvan in het buitenland		84.574.475,94

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
28 Oct. '35	137597	451.182	788.944	54.617	273.655	72
21 „ '35	132097	438.627	783.493	43.057	261.977	71,5
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's		Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
28 Oct. 1935	51.252	10.000	140.421	1.074	9.432	
21 „ 1935	51.932	10.000	142.032	1.074	8.556	
25 Juli 1914	67.947	—	61.886	20.188	509	

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
19 „ '35 ²⁾	102.390	163.700	17.550	28.890	
28 Sep. 1935	80.518	163.218	19.843	30.260	
21 „ 1935	83.517	163.443	19.967	32.865	
25 Juli 1914	22.057	110.172	12.634	4.842	

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-perc. tage
19 „ '35 ²⁾	1.920	78.700	10.180	56	
28 Sep. 1935	2.696	10.704	57.688	57	
21 „ 1935	2.258	10.753	56.446	58	
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	

1) Sluitpost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
23 Oct. 1935	195.181	397.014	57.310	11.386	12.479
16 „ 1935	194.504	399.618	54.055	13.660	11.649
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	33.633	—

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
23 Oct '35	86.775	35.325	78.706	37.084	58.166	38,4
16 „ '35	86.155	32.120	78.801	37.761	54.886	36,9
22 Juli '14	11.005	14.736	42.185	—	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Belee-ningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
11 „ '35	72.122	681	7	8.802	1.224	4.611	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
18 Oct. '35	5.800	2.390	82.405	92	2.823	10.496
11 „ '35	5.800	2.463	82.023	92	2.850	10.115
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKS BANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Belee-ningen
15 „ 1935	88,8	21,7	5,1	3.864,3	38,7
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
15 „ 1935	346,9	661,5	3.928,0	701,5	270,8
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 23, 15 Oct., resp. 28, 21 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data	Goud	Munt en metaal	Munt en diversen	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
									Schatkist	Partic.
24 Oct. 1935	3.461	59	1.368	112	162	40	4.173	22	1.000	
17 „ 1935	3.471	57	1.373	113	162	40	4.188	22	998	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash“ ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certificaten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
9 Oct. '35	6.744,9	6.725,7	207,3	9,6	4,7
2 „ '35	6.654,3	6.634,7	206,9	10,5	4,7

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circu-latie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 3)	Algem. Dek-kings-perc. 4)
2 „ '35	2.430,2	3.481,9	5.620,8	130,5	75,4	—

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 99,06 cents werd gedevalueerd.

2) „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

3) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 4) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-ingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
25 Sept. '35	—	7.512	11.614	4.066	21.474	4.410

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.